

جمهوری اسلامی ایران

قانون برنامه اول

توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی

جمهوری اسلامی ایران

(۱۳۶۸-۱۳۷۲)

R
KMH
۳۱۹۹
/۳۲۸
۱۳۶۸
۱۲.ن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قانون برنامه اول
توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
جمهوری اسلامی ایران
(۱۳۶۸-۱۳۷۲)

مصوب ۱۳۶۸/۱۱/۱۱
مجلس شورای اسلامی

چاپ سوم
۱۳۷۶

انتشارات سازمان برنامه و بودجه ۷۶/۰۰/۱۱

فهرست برگه

ایران. قوانین و احکام

قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران،
۱۳۶۸-۱۳۷۲، مصوب ۱۳۶۸/۱۱/۱۱ مجلس شورای اسلامی. - تهران: سازمان برنامه و
بودجه، مرکز مدارک اقتصادی - اجتماعی و انتشارات، ۱۳۷۶، ۱۳۶۸.
۸۳ص. - (انتشارات سازمان برنامه و بودجه؛ ۷۶/۰۰/۱۱)

"چاپ سوم"

۱. ایران - سیاست اقتصادی - قوانین و مقررات. الف. برنامه اول توسعه اقتصادی -
اجتماعی - فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸-۱۳۷۲. ب. ایران. مجلس شورای
اسلامی. ج. سازمان برنامه و بودجه. مرکز مدارک اقتصادی - اجتماعی و انتشارات. د.
عنوان.

۱۳۶۸ ۲۳ق۱۹الف / K

قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران،

۱۳۶۸-۱۳۷۲

ناشر: سازمان برنامه و بودجه، مرکز مدارک اقتصادی - اجتماعی و انتشارات

چاپ سوم: ۲۰۰۰ نسخه، ۱۳۷۶

قیمت: ۳۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مؤسسه زحل چاپ

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

R
KM H
C199
۱۳۶۸
۱۳۶۸
۱۲

سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

مرکز مدارک اقتصادی و انتشارات

۱۰۵۰۵۰۳

۱۳۶۸

فهرست مطالب

صفحه

موضوع

۷	۱. قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران .....
۲۹	۲. قسمت یکم: .....
۳۱	الف - هدفهای کلی .....
۳۱	ب - خطمشی‌ها .....
۴۶	ج - تصویر کلان برنامه .....
۶۶	د - هدفهای کمی کلان .....
۶۷	ه - سیاستهای کلی .....
۷۱	۳. قسمت دوم: .....
۷۳	جداول کلان .....

قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ماده واحده - هدفهای کلی، خط‌مشی‌ها، هدفهای کمی، سیاستهای کلی، اعتبارات و برنامه‌های اجرایی برنامه اول جمهوری اسلامی ایران به شرح مندرج در قسمتهای (۱) و (۲) و پیوست شماره (۱) این قانون تصویب می‌گردد و دولت مکلف است برنامه مذکور را برای نیل به اهداف مندرج در آن اجرا نماید.

به دولت اجازه داده می‌شود از محل منابع پیش‌بینی شده در این قانون حداکثر تا مبالغ زیر را براساس جداول قسمت (۲) این قانون با رعایت قوانین و مقررات مربوط در جهت نیل به اهداف مصوب اختصاص دهد.

- اعتبارات سرمایه‌گذاری ثابت از محل درآمد عمومی ۸۱۸۹/۰ میلیارد ریال
- اعتبارات سرمایه‌گذاری ثابت از محل منابع داخلی شرکتها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت ۵۶۶۶/۸
- اعتبارات جاری از محل درآمد عمومی ۲۰۷۷۶/۵

تبصره ۱- به منظور تأمین قسمتی از اعتبارات عمومی برنامه اول، به دولت اجازه داده می‌شود تا در هر یک از سالهای برنامه، حداکثر تا مبالغ مندرج به شرح زیر:

سال ۱۳۶۸	۱۲۱۰	میلیارد ریال
سال ۱۳۶۹	۱۴۳۹	میلیارد ریال
سال ۱۳۷۰	۱۲۱۱	میلیارد ریال
سال ۱۳۷۱	۶۲۳	میلیارد ریال
سال ۱۳۷۲	۰	

از اعتبارات سیستم بانکی استفاده نماید.

تبصره ۲- در طول برنامه، دولت موظف است سیاستهای سالانه پولی و اعتباری را منحصراً در چهارچوب سیاستهای کلی برنامه تصویب نماید و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است از محل منابع سیستم بانکی، تسهیلات اعتباری لازم جهت سرمایه گذاری بخش غیردولتی (عمومی، تعاونی و خصوصی) را در قالب جدول شماره ۴ قسمت دوم این قانون به منظور تحقق هدفهای برنامه فراهم آورد.

تبصره ۳- اعتبارات عمرانی مندرج در این قانون به شرح زیر بنا به پیشنهاد دستگاههای اجرایی و تأیید سازمان برنامه و بودجه و تصویب هیأت وزیران قابل افزایش خواهد بود.

الف- حداکثر ده درصد اعتبارات سالانه هر فصل از محل کاهش اعتبارات همان فصل در سایر سالهای برنامه.

ب- حداکثر بیست درصد اعتبارات سالانه هر برنامه در داخل فصل، از محل کاهش اعتبارات سایر برنامه‌های همان فصل با رعایت بند (الف).

تبصره ۴- در طول دوره برنامه در صورتی که اجرای طرحهای جدید و یا افزایش حجم عملیات طرحهای پیشنهادی، در جهت ارتقاء اهداف برنامه‌های بخش آب و کشاورزی خصوصاً در زمینه آب و خاک و امور زیربنایی و منابع طبیعی ضروری تشخیص داده شود، دولت مکلف است براساس پیشنهاد وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی و نیرو، حسب مورد و با تأیید سازمان برنامه و بودجه نسبت به تأمین بودجه مورد نیاز از سر جمع اعتبارات جذب نشده عمرانی کشور، اقدام کند.

تبصره ۵- توزیع سالانه اعتبارات سرمایه گذاریهای ثابت بین استانهای مختلف در طول برنامه باید به گونه‌ای صورت پذیرد که در انتهای برنامه، برخورداری بخشهای محروم از امکانات آموزشی - بهداشتی و راه مناسب روستایی، اشتغال و برق‌رسانی بر مبنای گزارش اجمالی شناسایی بخشهای محروم (مرحله ششم) سازمان برنامه و بودجه حداقل مطابق برخورداری بخشهای غیر محروم در سال ۱۳۶۸ باشد.

تبصره ۶- دولت مکلف است به منظور احیاء و توسعه بخشهای محروم و ایجاد تعادل‌های منطقه‌ای تربیتی اتخاذ نماید که با توجه به شرایط و استعداد‌های خاص هر منطقه، اقداماتی به شرح زیر معمول دارد.

الف- ایجاد تسهیلات لازم برای تقلیل کارمزد وام‌های پرداختی در امور کشاورزی، صنعتی و مسکن در بخشهای محروم.

ب- اعطای تخفیف مالیاتی برای مشاغل تولیدی در بخشهای محروم تا پایان برنامه.

ج- تخفیف عوارض در امور عمرانی و خدمات عمومی از قبیل: آب‌بها، برق، تلفن، گاز.

د- رعایت اولویت در آماده‌سازی زمین و احداث خانه‌های سازمانی و اعطای بخشودگی

قسمتی از قیمت تمام شده موارد فوق در بخشهای محروم.

ه- تسهیل ضوابط و شرایط کار دستگاه‌های دولتی و غیردولتی.

و- اتخاذ روشهای مناسب در جهت تأمین و جذب و نگهداری نیروی انسانی مورد نیاز

بخشهای محروم.

ز- رعایت اولویت در انتخاب و اجرای طرحهای امور اجتماعی - امور زیربنایی و امور

عمومی در بخشهای محروم.

ح- دستیابی به خودکفایی نیروی انسانی به خصوص در زمینه‌های تخصصی از طریق اجرای

موارد ذیل:

۱- تحت پوشش آموزشی قراردادن کلیه افراد واجب‌التعلیم در بخشهای محروم.

۲- ایجاد و گسترش مدارس شبانه‌روزی در مقاطع مختلف و مدارس نمونه و مراکز

تربیت معلم.

۳- ایجاد و گسترش مراکز آموزش عالی در مراکز شهری بخشهای محروم یا شهرهای مجاور

آنان به منظور تربیت نیروی انسانی مورد نیاز هر منطقه و همچنین افزایش سهمیه بخشهای محروم

در پذیرش دانشگاهها.

ط- قوه قضاییه موظف است در مراکز شهری بخشهای محروم یا شهرستانهای مجاور آنان

شعبه دادگاههای مورد نیاز و دادگاههای سیار عشایری را ایجاد نماید.

تبصره ۷- دولت مکلف است ظرف مدت شش ماه (۶ماه) از تصویب این قانون اصلاح قانون مالیاتهای مستقیم را به منظور جلب سرمایه گذاری و تأمین سودآوری بیشتر فعالیتهای کشاورزی، صنعتی و معدنی و امور تحقیقاتی، آموزشی و فرهنگی و خدمات درمانی و جلوگیری از تمرکز سرمایه گذاری در بخشهای غیرتولیدی، تهیه و به مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.

تبصره ۸- برای جذب همکاری و مشارکت بیشتر مردم در اجرای طرحهای عمرانی دولتی، آن قسمت از اعتبارات اینگونه طرحها که از محل وجوه دریافتی از مردم تحت عنوان خودیاری دریافت می‌گردد، از شمول قانون محاسبات و سایر مقررات عمومی مستثنی و تابع قانون نحوه هزینه کردن اعتبارات خارج از شمول قانون محاسبات خواهد بود.

تبصره ۹- در اجرای اصل یکصد و چهل و هفتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به منظور استفاده از تخصص‌ها و تواناییهای نیروهای مسلح و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح در بازسازی کشور، به واحدهای اجرایی فوق، اجازه داده می‌شود با توجه به تخصص‌ها و تواناییها و ظرفیت نیروهای تحت نظر خود، برای اجرای طرحها و پروژههای عمرانی با دستگاههای اجرایی، قرارداد پیمانکاری منعقد نمایند. کلیه وجوه دریافتی از بابت قراردادهای مذکور به حساب درآمد عمومی کشور واریز و معادل آن از محل اعتباری که به همین منظور در قانون بودجه هر سال منظور می‌گردد، تخصیص یافته تلقی و از طرف خزانه در اختیار نیروی مربوط و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح قرار خواهد گرفت تا جهت تقویت نیروی مربوط و جایگزینی استهلاک ماشین‌آلات هزینه گردد.

آیین‌نامه اجرایی این تبصره توسط وزارتخانه‌های دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و امور اقتصادی و دارایی و سازمان برنامه و بودجه تهیه و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

تبصره ۱۰-

الف- وزارت مسکن و شهرسازی (سازمان زمین شهری) موظف است در کلیه شهرهای کشور

اراضی با کاربریهای آموزشی، فرهنگی و خدماتی و در قالب طرحهای مصوب شهری، را جهت احداث و توسعه مدارس و مراکز فرهنگی و هنری و ورزشی و بهداشتی درمانی، آموزشی و خدماتی پس از تملک، به طور رایگان به دستگاههای ذی ربط واگذار نماید و در مواردی که بابت تملک اراضی مزبور هزینه‌ای متحمل گردد، می‌تواند وجه مربوطه را بر روی قیمت سایر قطعات مسکونی قابل واگذاری خود در کلیه شهرها سرشکن و از خریداران مربوطه دریافت و یا نسبت به واگذاری زمین معوض به مالکین اینگونه اراضی اقدام نماید.

ب - شهرداریها موظفند زمینهای با کاربری مذکور در بند الف این تبصره را براساس طرحهای جامع، هادی و تفصیلی مصوب، سریعاً به دستگاههای ذی ربط معرفی نمایند و به هنگام اجرای طرحهای مزبور، توسط دستگاههای مربوطه مجوزاحداث بنا را بدون رعایت تشریفات صدور پروانه ساختمانی و فقط با اعلام بر و کف صادر نمایند.

آیین‌نامه اجرایی این تبصره ظرف مدت سه ماه از تاریخ تصویب این قانون با همکاری وزارتخانه‌های کشور، مسکن و شهرسازی، آموزش و پرورش، فرهنگ و آموزش عالی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان تربیت بدنی تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۱۱ - دولت مکلف است به منظور امکان دسترسی مردم به مسکن با اجاره مناسب و ایجاد زمینه تولید مسکن استیجاری کافی، تسهیلات قانونی و اعتباری لازم را در اختیار تشکلهای مناسب تخصصی و صنفی که در قالب شرکتهای سهامی عام و تعاونی بدین منظور ایجاد می‌گردد، قرار دهد.

تبصره ۱۲ - به منظور تأمین هزینه‌های مربوط به آموزش فنی نیروی کار بیش از ظرفیتهای فعلی به سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای اجازه داده می‌شود معادل کلیه درآمدهایی را که از محل ماده ۱۴ قانون کارآموزی و تبصره‌های آن به حساب درآمدهای عمومی واریز می‌شود از محل اعتباری که به همین منظور در بودجه سالیانه منظور می‌شود، دریافت نماید و به مصرف هزینه‌های جاری و عمرانی مربوط به آموزش فنی و حرفه‌ای برساند.

مراکز جدید آموزش پس از مبادله موافقتنامه با سازمان برنامه و بودجه ایجاد خواهد شد.

تبصره ۱۳- به منظور فراهم نمودن امکانات و تجهیزات لازم جهت پیشگیری و جلوگیری از آلودگی ناشی از صنایع آلوده کننده، کارخانه‌ها و کارگاهها موظفند یک در هزار از فروش تولیدات خود را با تشخیص و تحت نظر سازمان حفاظت محیط زیست صرف کنترل آلودگیها و جبران زیان ناشی از آلودگیها و ایجاد فضای سبز نمایند. وجوه هزینه شده از این محل جزء هزینه‌های قابل قبول مؤسسه مربوط محاسبه خواهد شد.

آیین‌نامه اجرایی این تبصره توسط سازمان حفاظت محیط زیست با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۱۴- دولت موظف است اقدامات لازم جهت تغییر بنیادی نظام آموزش و پرورش را به عمل آورده و حداکثر ظرف مدت شش ماه از تصویب این قانون لایحه مورد نیاز را تهیه و به مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.

تبصره ۱۵- به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اجازه داده می‌شود از متقاضیان تأسیس بیمارستان، پلی‌کلینیک و درمانگاه، آزمایشگاه تشخیص طبی، مطب و داروخانه، مبالغی را به عنوان هزینه‌های صدور موافقت اصولی، پروانه تأسیس به شرح زیر اخذ نماید و به حساب خزانه‌داری کل واریز نماید و معادل آن از محل اعتباری که به همین منظور در بودجه سالیانه منظور می‌شود، جهت تجهیز مراکز بهداشتی، درمانی و آزمایشگاهی و بیمارستانها در اختیار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی قرار گیرد.

۱- جهت تأسیس بیمارستان در تهران یک میلیون ریال، در شهرهای دانشگاهی پانصد هزار ریال.

۲- جهت تأسیس آزمایشگاه تشخیص طبی در تهران دوست و پنجاه هزار ریال، در شهرهای دانشگاهی یکصد و پنجاه هزار ریال.

۳- جهت تأسیس پلی کلینیک در تهران دویست و پنجاه هزار ریال، در شهرهای دانشگاهی یکصد و پنجاه هزار ریال.

۴- جهت تأسیس داروخانه در کل کشور یکصد هزار ریال (به استثنای بخشهای محروم).

۵- جهت تأسیس مطب در تهران دویست و پنجاه هزار ریال و در شهرهای دانشگاهی یکصد و پنجاه هزار ریال و در سایر شهرهای کشور یکصد هزار ریال.

تبصره ۱۶- به منظور تأمین داروهای مورد نیاز مناطق روستایی و بخشهای محروم کشور و ترغیب داروسازان جوان در جهت تأسیس داروخانه در مناطق مذکور بانکهای کشور موظفند مبلغ ده میلیارد ریال به عنوان قرض الحسنه و با بازپرداخت ده ساله به این امر تخصیص داده و به ازای هر مورد تا حداکثر ده میلیون ریال با تأیید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به متقاضیان معرفی شده مزبور پرداخت نمایند.

تبصره ۱۷- به رئیس قوه قضاییه اجازه داده می شود از ابتدای سال ۱۳۶۹ علاوه بر درآمدهای موضوع ردیف ۴۱۰۱۰۱ (خدمات قضایی) منظور در قسمت سوم قانون بودجه سال ۱۳۶۸، درآمدهای جدید مشروحه ذیل را وصول و به حساب درآمد عمومی کشور منظور نماید.

۱- در هر مورد که در قوانین حداکثر مجازات کمتر از ۹۱ روز حبس و یا مجازات تعزیری موضوع تخلفات رانندگی باشد از این پس به جای حبس یا آن مجازات تعزیری، حکم به جزای نقدی از هفتاد هزار و یک ریال تا یک میلیون ریال داده خواهد شد و هرگاه حداکثر مجازات بیش از ۹۱ روز حبس و حداقل آن کمتر از این باشد دادگاه مخیر است که حکم به بیش از سه ماه حبس یا جزای نقدی از هفتاد هزار و یک ریال تا سه میلیون ریال بدهد. در صورتی که در موارد فوق حبس و یا سایر محکومیت های تعزیری موضوع تخلفات رانندگی یا جزای نقدی باشد و به جای حبس یا آن مجازات تعزیری جزای نقدی مورد حکم قرار گیرد هر دو جزای نقدی با هم جمع خواهد شد.

۲- هزینه مذکور در بند ج از ماده یک قانون موضوع هزینه های دادگستری و ثبت مصوب ۱۳۳۴/۱۱/۳ پانصد ریال تعیین می شود.

- ۳- برای شکایت به دادسرای انتظامی قضات مبلغ پانصد ریال تمبر باطل می‌گردد.
- ۴- هزینه‌های خدمات پزشکی قانونی به موجب تعرفه‌ای که به تصویب رئیس قوه قضاییه می‌رسد اخذ و به حسابهای مربوط در خزانه واریز خواهد شد.
- ۵- بهای اوراق دادخواست و اظهارنامه و غیره موضوع بند ۱۳ تبصره ۹۱ قانون بودجه سال ۱۳۶۲ هر برگ پنجاه ریال تعیین می‌گردد.
- ۶- درآمدهای صندوق "الف" و صندوق "ب" اداره کل تصفیه و امور ورشکستگی موضوع مواد ۵۲ و ۵۴ قانون مذکور مصوب تیرماه ۱۳۱۸ به شرح ذیل افزایش داده می‌شود.
- اولاً- حق صندوق "الف" که به موجب تصویبنامه شماره ۱۷۰۳ مصوب اردیبهشت ماه ۱۳۱۹ از حاصل دارایی ورشکسته اخذ می‌شود تا مبلغ پنج میلیون ریال صدی ۹ و نسبت به مازاد آن تا ده میلیون ریال صدی ۸ و نسبت به مازاد ده میلیون ریال صدی ۷ دریافت و به حساب خزانه واریز نمایند.
- ثانیاً- درآمد صندوق "ب" به دو برابر افزایش داده می‌شود.
- ۷- هزینه‌های موضوع تبصره ۷۵ قانون بودجه سال ۱۳۶۳ کل کشور به ده برابر افزایش می‌یابد.
- ۸- دادخواستهای تقدیمی به دیوان عدالت اداری مستلزم ابطال دو هزار ریال تمبر بابت هزینه دادرسی می‌باشد (موضوع ماده ۱۳ قانون تشکیل دیوان عدالت اداری مصوب بهمن ماه ۱۳۶۰).
- دولت مکلف است معادل پنجاه درصد درآمد حاصل از اجرای این تبصره را که در هر سال وصول و به حساب درآمد عمومی کشور واریز می‌شود از محل اعتبار ردیف جداگانه‌ای که ضمن لایحه بودجه همان سال منظور خواهد نمود در اختیار وزارت دادگستری قرار دهد تا منحصراً به منظور تأمین کسری هزینه‌های جاری و احداث و تجهیز مراکز پزشکی قانونی و ایجاد ساختمانهای دادگستری و ثبت اسناد و املاک کشور و استراحتگاههای دادگستری در مرکز و شهرستانها و ایجاد و توسعه تشکیلات قضایی براساس موافقتنامه‌هایی که با سازمان برنامه و بودجه مبادله خواهد نمود مورد استفاده قرار دهد.

تبصره ۱۸- به منظور توسعه و تشویق صادرات کالاهای ساخته شده داخلی، ورود مواد اولیه، قطعات و تجهیزات و اقلام لوکس مورد نیاز برای تولید کالاهای صادراتی، از مقررات مربوط به اخذ گواهی عدم ساخت و همچنین از بررسی قیمت توسط مراکز تهیه و توزیع ذی ربط معاف خواهند بود.

تشخیص و تأیید اقلام موضوع مفاد این تبصره توسط وزارتخانه‌های تولیدی ذی ربط انجام خواهد شد.

آیین‌نامه اجرایی این تبصره توسط وزارتخانه‌های ذی ربط تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۱۹- به دولت اجازه داده می‌شود که حداکثر در سه نقطه از نقاط مرزی کشور، مناطق آزاد تجاری - صنعتی تأسیس نماید.

تبصره ۲۰- به منظور پشتیبانی تولید، گمرک ایران و سازمان بنادر و کشتیرانی موظفند حداکثر ظرف شش ماه از تاریخ تصویب این قانون مناطق ویژه حراست شده‌ای را در مبادی ورودی و یا گذرکات داخلی جهت نگهداری به صورت امانی مواد اولیه و قطعات و ابزار و مواد تولیدی که بدون انتقال ارز وارد می‌شود تأسیس نمایند. ورود کالا از مناطق مذکور جهت مصرف داخلی، تابع مقررات صادرات و واردات خواهد بود. صاحبان کالا می‌توانند بدون هیچگونه تشریفات کالای وارداتی خود را از مبادی مذکور، از کشور خارج نمایند. آیین‌نامه اجرایی این تبصره به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۲۱- به وزارت کشاورزی اجازه داده می‌شود که معادل ۳۰٪ از درآمد حاصل از واریز وجوه مربوط به اجاره‌بها، فروش و سایر وجوه حاصل از اراضی ملی شده و دولتی و خالصه و سایر اراضی متعلق به این وزارتخانه را از محل اعتباری که به همین منظور در بودجه سالیانه منظور می‌شود، جهت احیاء و توسعه همان اراضی و یا سایر اراضی مصروف نماید.

تبصره ۲۲- به منظور تحقق اهداف برنامه به دولت اجازه داده می‌شود اقدامات زیر را در زمینه مدیریت و نیروی انسانی، سازماندهی و تشکیلات و روشها انجام دهد.

۱- انتقال واحدهای سازمانی دولتی از تهران به دیگر نقاط کشور با پیشنهاد رئیس جمهوری و وزیر ذی‌ربط و تصویب هیأت وزیران.

۲- تدوین نظام استخدامی واحد و نظام پرداخت برای کلیه دستگاههای دولتی در سطح کشور جهت برقراری عدالت استخدامی و ارائه آن به مجلس شورای اسلامی حداکثر تا پایان سال اول اجرای برنامه.

۳- استفاده از تکنولوژی پیشرفته اداری، به ویژه تکنولوژی انفورماتیک، به منظور خدمت‌رسانی با کیفیت و سرعت مطلوب.

۴- ایجاد تعادل بین حقوق و مزایای کارکنان دولت با توجه به تورم به منظور جلوگیری از کاهش قدرت خرید آنها از طریق اعطای کمکهای غیرنقدی، مشروط بر آنکه اعتبارات مورد نیاز آن در بودجه‌های سالانه تأمین شده باشد.

تبصره ۲۳- به دولت اجازه داده می‌شود در زمان صلح به منظور تأمین قسمتی از نیازهای نیروی انسانی با تأیید ستاد فرماندهی کل قوا در کارهای کشاورزی، امدادی، آموزشی، تولیدی و جهاد سازندگی با رعایت کامل موازین عدل اسلامی از خدمت مشمولین وظیفه در دستگاههای اجرایی ذی‌ربط با در نظر گرفتن موارد زیر به صورتی استفاده کند که به آمادگی رزمی آسیبی وارد نیاید.

۱- پس از گذراندن دوره آموزش نظامی.

۲- منحصرأ با استفاده از حقوق و مزایا و هزینه‌های مربوط به دوره خدمت ضرورت.

۳- عدم استفاده در واحدهای ستادی.

آیین‌نامه اجرایی این تبصره به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۲۴- دولت موظف است نسبت به ایجاد یک نهاد متمرکز و کارآ با تسهیلات و اختیارات قانونی لازم برای تمرکز امور سیاستگزاری و برنامه‌ریزی و تفویض آزادی عمل به

واحدهای اجرایی و مؤسسات آموزشی در زمینه آموزشهای فنی و حرفه‌ای اقدام و برای تمام رشته‌های فنی و حرفه‌ای مورد نیاز کشور در تمام سطوح تحصیلی از ابتدای دوره راهنمایی تا آخرین مراحل تحصیلات دانشگاهی برنامه‌های لازم را در کنار سایر رشته‌های آموزشی فراهم نماید.

تبصره ۲۵- دولت موظف است ظرف سه ماه برای تأسیس نظام متحد و هماهنگ امور فرهنگی و تبلیغی کشور و ادغام سازمانها و مراکز موازی لایحه قانونی لازم را به مجلس شورای اسلامی پیشنهاد نماید.

تبصره ۲۶- در اعطای هرگونه مجوز و پروانه کار به متقاضیان مشاغل تولیدی، خدماتی و صنفی در کلیه بخشهای اقتصادی اولویت با کسانی است که دوره ویژه آموزشهای فنی و حرفه‌ای در سطوح مورد نیاز را طی کرده باشند. آیین‌نامه نحوه انجام این امر با پیشنهاد وزارت کار و امور اجتماعی، به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

تبصره ۲۷- مواد اولیه، قطعات، ابزار، ماشین‌آلات و تجهیزات مورد نیاز واحدهای تحت نظارت وزارتخانه‌های تولیدی (صنایع، صنایع سنگین و معادن و فلزات) و طرحهای ملی با تأیید وزیر مربوطه از بررسی قیمت در مراکز تهیه و توزیع معاف خواهند بود.

تبصره ۲۸- کلیه فارغ‌التحصیلان دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و همچنین کلیه فارغ‌التحصیلان دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی خارج از کشور که از ارز دولتی استفاده می‌کنند در برابر مدت آموزش براساس نیاز دولت به هر یک از تخصص‌ها در مناطق مورد نیاز متعهد خدمت می‌شوند مگر آنکه عدم نیاز به تخصص آنان توسط دولت اعلام گردد.

الف - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مجاز است طی دوره برنامه اول از محل دریافت‌های ارزی حداکثر مبلغ یکصد و بیست میلیارد و هفتصد و سی و دو میلیون (۱۲۰,۷۳۲,۰۰۰,۰۰۰) دلار در چهارچوب ارقام مندرج در جداول مصوب این قانون پرداخت و یا ایجاد تعهد نماید.

ب - دولت مکلف است به عنوان تنخواه گردان صادراتی تسهیلات ارزی لازم برای تشویق و حمایت صادرات کالاهای غیرنفتی و منحصرأ برای واردات مواد اولیه و کمکی و قطعات و لوازم بسته‌بندی و سایر وسایل و لوازم جهت تولید و صدور کالاهای غیرنفتی و همچنین صدور ضمانت‌نامه‌های صادراتی و خدمات فنی خارج از کشور پس از دریافت تضمین مبنی بر برگشت ارز اعطایی متناسب با اهداف صادراتی برنامه، در اختیار صادرکنندگان قرار دهد.

آیین‌نامه اجرایی این بند ظرف مدت سه ماه از تاریخ تصویب این قانون توسط وزارتین امور اقتصادی و دارایی و بازرگانی، سازمان برنامه و بودجه و بانک مرکزی تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ج - به منظور به کارگیری امکانات تولیدی داخلی کشور و انتقال دانش فنی، دولت موظف است در اجرای طرحهای وزارتخانه‌های نفت، نیرو، پست و تلگراف و تلفن، دفاع، راه و ترابری، جهاد، کشاورزی، معادن و فلزات، صنایع، صنایع سنگین و شرکتها و سازمانهای تابعه و تحت پوشش آنها، به هنگام عقد قرارداد با پیمانکاران خارجی، خرید ماشین‌آلات و تجهیزات و اجرای طرحها ترتیبی اتخاذ نماید که در طول برنامه پنج‌ساله از محل سهمیه ارزی طرحهای مذکور، حداقل به میزان دو میلیارد و پانصد میلیون (۲,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار ارزش افزوده از طریق ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات و تولید کالا و اجرای طرحها در داخل کشور ایجاد گردد.

شورای اقتصاد حداکثر ظرف مدت سه ماه از تاریخ تصویب این قانون، با بررسی طرحهای برنامه پنج‌ساله وزارتخانه‌ها و شرکتها و سازمانهای فوق‌الذکر سهمیه ساخت تجهیزات و تولید کالا و اجرای طرحها که بایستی توسط وزارتخانه‌های صنعتی انجام شود را مشخص و به سازمان برنامه و بودجه جهت درج در موافقتنامه طرحها و به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران جهت رعایت موضوع در گشایش اعتبار ابلاغ نماید.

آیین نامه اجرایی این بند ظرف مدت سه ماه به پیشنهاد وزارتخانه های ذی ربط و سازمان برنامه و بودجه و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

د - به منظور تأمین مبالغ ارزی برای تکمیل و یا اجرای سرمایه گذاریهای صنعتی و تولیدی مذکور در جدولی که توسط دولت همراه لایحه بودجه سال ۱۳۶۹ ارائه می گردد، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مجاز است تا پایان برنامه پنج ساله اول (۱۳۷۲) نسبت به ایجاد تعهد تا سقف هفت میلیارد و پانصد میلیون (۷,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار اقدام نماید به نحوی که علاوه بر اتمام طرح در مدت توافق شده، بازپرداخت تعهد ایجاد شده پس از راه اندازی واحد، حداقل در اقساط پنج ساله انجام پذیرد. و مجموع اقساط پرداختی از این بابت در هر سال از یک میلیارد و پانصد میلیون (۱,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار تجاوز ننماید.

تعهدات ایجاد شده از محل صرفه جویی یا درآمد ارزی حاصله از طرحهای فوق الذکر در بودجه های سالانه منظور و پرداخت خواهد شد.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی می تواند نسبت به پرداخت حداکثر ده درصد (۱۰٪) هر قرارداد به عنوان پیش پرداخت اقدام نموده و از سر جمع سهمیه ارزی بخش مربوطه در بودجه سال مربوطه کسر نماید.

آیین نامه اجرایی این بند حداکثر ظرف مدت دوماه توسط سازمان برنامه و بودجه و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ه - به وزارت کشاورزی اجازه داده می شود که به منظور خودکفایی در امر شکر مورد نیاز جامعه و تأمین بخشی از سایر نیازهای غذایی و صنعتی کشور، نسبت به ایجاد هفت واحد کشت و صنعت نیشکر به وسعت مجموعاً ۸۴,۰۰۰ هکتار و ایجاد کارخانجات هفت واحد شکر خام، یک واحد تصفیه، هفت واحد خوراک دام، شش واحد خمیر کاغذ، یک واحد کاغذ چاپ و تحریر، یک واحد نئوپان و یک واحد پروتئین دامی اقدام نماید.

اعتبارات ریالی طرح به میزان چهارصد میلیارد (۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال به صورت وام از سیستم بانکی و سازمان تأمین اجتماعی دریافت و از محل مابه التفاوت قیمت صنفی و صنعتی شکر تولیدی کارخانجات هفت تپه و کارون با قیمت رسمی خرید شکر از کارخانجات مذکور که

در حساب جداگانه‌ای نزد سازمان حمایت از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان نگهداری خواهد شد، نسبت به بازپرداخت اقساط وام اقدام خواهد گردید.

به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می‌شود که برای اجرای طرح فوق‌الذکر توسط وزارت کشاورزی (نسبت به ایجاد تعهد ارزی حداکثر تا آخر سال ۱۳۷۰ تا سقف یک میلیارد و پانصد میلیون (۱,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار به نحوی اقدام نماید که علاوه بر اتمام طرح در مدت توافق شده بازپرداخت تعهد ایجاد شده حداقل یک سال پس از راه‌اندازی واحدها در اقساط پنج ساله از محل صرفه‌جویی ارزی حاصل از تولیدات سالیانه طرح صورت گیرد.

همچنین اجازه داده می‌شود که تا حد مبلغ یک درصد (۱٪) از مجموعه اعتبارات طرح بدون رعایت قانون محاسبات عمومی و سایر مقررات عمومی دولت و با رعایت قانون نحوه هزینه کردن اعتباراتی که به موجب قانون از رعایت قانون محاسبات عمومی و سایر مقررات عمومی دولت مستثنی هستند به مصرف برسد.

وزارت کشاورزی موظف است گزارش پیشرفت کار را هر سه ماه یکبار به اطلاع کمیسیونهای کشاورزی، برنامه و بودجه و امور اقتصادی و دارایی برساند.

و - سهمیه ارزی دستگاههای اجرایی براساس جداول ارزی مندرج در این برنامه، سالیانه به پیشنهاد کمیته تخصیص ارز و تصویب هیأت دولت تعیین و در اختیار دستگاههای اجرایی ذی‌ربط قرار خواهد گرفت.

ز - به منظور استفاده حداکثر از ظرفیتهای منابع آب و نیروی کشور به دولت اجازه داده می‌شود که احداث سدهای کارون سه، کارون جریانی چهار، کرخه و گاوشان را تا سقف سه میلیارد (۳,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار از طریق انعقاد قراردادهای اعتباری بلندمدت تأمین کند.

ح - به شرکت ملی نفت ایران اجازه و اختیار داده می‌شود، به منظور تأمین گاز مورد نیاز برای مصارف داخلی و صادرات و بهره‌برداری از میادین گازی پارس و پارس جنوبی (مشترک با قطر)، با ضمانت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران قراردادهای لازم با شرکتهای ذی‌صلاح خارجی را حداکثر تا مبلغ سه میلیارد و دویست میلیون (۳,۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار منعقد نماید، به نحوی که بازپرداخت هزینه‌های سرمایه‌گذاری از محل تولیدات میادین فوق صورت گیرد.

۵- خزانه و بانک مرکزی و بانک مسکن

۵- خزانه و بانک مسکن

۴- وزارت اقتصاد و امور اسلامی

۳- وزارت امور اقتصادی و دارایی

۲- وزارت بازرگانی

۱- ریاست جمهوری (و یا معاون اول رئیس جمهور) به عنوان رئیس شورای

اعضای شورای عالی موضوع بند الف به شرح زیر می باشد.

۳- اجرای ذی ربط: جهت تصویب جهت لازم الاجرائی و تکمیلی اصلاحات پیشنهادی و نیز اجرای آن و نیز تنظیم پیشنهادها

۳- اجرای ذی ربط: جهت تصویب جهت لازم الاجرائی و تکمیلی اصلاحات پیشنهادی و نیز تنظیم پیشنهادها

۲- نظارت مستمر بر حسن اجرای الگوی مصرف مصرفی

۱- بررسی و تعیین الگوی مصرف مصرفی در این زمینه

مصرف تشکیل می گردد.

الف - به منظور انجام وظایف مشروطه زیر، شورای عالی مصرف به نام شورای عالی مصرف و تعیین الگوی مصرف

۳- تبصره

رئیس

اهداف و برنامه های وزارت اقتصاد و بانک مرکزی و بانک مسکن و سایر نهادهای ذی ربط

آیین نامه اجرایی این آیین نامه است.

۵- جهت تصویب جهت لازم الاجرائی و تکمیلی اصلاحات پیشنهادی و نیز تنظیم پیشنهادها

۳- اجرای ذی ربط: جهت تصویب جهت لازم الاجرائی و تکمیلی اصلاحات پیشنهادی و نیز تنظیم پیشنهادها

۲- نظارت مستمر بر حسن اجرای الگوی مصرف مصرفی

۱- بررسی و تعیین الگوی مصرف مصرفی در این زمینه

۳- تبصره: جهت تصویب جهت لازم الاجرائی و تکمیلی اصلاحات پیشنهادی و نیز تنظیم پیشنهادها

۲- نظارت مستمر بر حسن اجرای الگوی مصرف مصرفی

۱- بررسی و تعیین الگوی مصرف مصرفی در این زمینه

۷- رئیس سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

۸- وزیر ذی ربط حسب مورد و به تشخیص و دعوت رئیس شورا

۹- دو نفر از نمایندگان مجلس شورای اسلامی به عنوان ناظر به انتخاب مجلس شورای اسلامی

ج - دبیرخانه شورا و کمیته کار دائمی آن در نهاد ریاست جمهوری خواهد بود. اعضای کمیته کار مرکب از نمایندگان تام الاختیار و تمام وقت وزارتخانه‌های ثابت عضو شورا و نماینده سازمان صدا و سیما خواهد بود.

تبصره ۳۱- در اجراء اصل ۱۴۷ قانون اساسی و به منظور بالابردن ظرفیت ناوگان هوایی هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران، دولت موظف است با کسب نظر از فرماندهی کل نیروهای مسلح به تعداد مورد نیاز هواپیمای باربری و مسافربری نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران را اجاره نماید.

کلیه وجوه دریافتی از بابت قراردادهای مذکور به حساب درآمد عمومی کشور واریز و معادل آن از محل اعتباری که در قانون بودجه هر سال منظور می‌گردد، تخصیص یافته تلقی و از طرف خزانه در اختیار نیروی مذکور قرار خواهد گرفت.

آیین‌نامه اجرایی این تبصره به پیشنهاد وزارت دفاع، وزارت راه و ترابری و ستاد کل نیروهای مسلح و سازمان برنامه و بودجه تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۳۲- به منظور بهبود مدیریت، تعیین میزان قطعی اموال و داراییها و سهام دولت در شرکتهای دولتی و همچنین مشخص نمودن حداقل سوددهی شرکتهای دولتی به تفکیک بخشهای مختلف، دولت مکلف است کمیسیونی تحت نظر ریاست جمهوری و با عضویت وزیر امور اقتصادی و دارایی، رئیس سازمان برنامه و بودجه، بالاترین مقام دستگاه اجرایی ذی ربط حسب مورد و دو نفر نماینده مجلس شورای اسلامی به انتخاب مجلس تشکیل داده و امور فوق را به نحوی سامان دهد که تا پایان برنامه اول ضمن لغو کلیه معافتهای مالیاتی، گمرکی شرکتهای دولتی، عملیات انتفاعی آنها از عملیات اجتماعی و حمایتی دولت تفکیک و قابل ارزیابی شوند.

تبصره ۳۳- کلیه شرکتهای دولتی موضوع ماده ۴ قانون محاسبات عمومی کشور و بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و سایر شرکتهای دولتی و مؤسسات انتفاعی که شمول قوانین و مقررات عمومی بر آنها مستلزم ذکر نام است مکلفند همه ساله بودجه پیشنهادی خود را در چهارچوب اهداف و سیاستهای کلی این برنامه تهیه و به همراه عملکرد سال گذشته خود جهت کسب نظر مشورتی به سازمان برنامه و بودجه ارسال نمایند و سپس همراه با نظر مشورتی این سازمان در مجمع عمومی یا شورای عالی مربوط مطرح و پس از تأیید آن برای درج در لایحه بودجه کل کشور مجدداً به سازمان مذکور ارسال دارند.

تبصره ۳۴-

الف- سازمان برنامه و بودجه موظف است به طور مستمر بر عملیات دستگاههای اجرایی نظارت نموده و گزارش مربوط به پیشرفت عملیات و مطابقت آن در زمینه وصول به هدفهای تعیین شده در برنامه را در مقاطع شش ماهه به دولت و کمیسیونهای مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.

ب- مبادله موافقتنامه جهت اجرای طرحهای عمرانی که از بودجه عمومی استفاده می نمایند، در طول برنامه فقط برای یک بار کافی است.

تبصره ۳۵-

۱- دولت موظف است از سال ۱۳۶۹ لایحه بودجه هر سال را منطبق با مفاد این قانون حداکثر تا ۱۵ آذرماه تقدیم مجلس شورای اسلامی نماید.

مجلس، حداکثر تا ابتدای دهه فجر (۱۲ بهمن) هر سال لایحه بودجه را تصویب نموده و دولت موظف است تا پایان اسفند ماه نسبت به تدوین آیین نامه های اجرایی و مبادله موافقتنامه های شرح فعالیتها و انعقاد قراردادهای انجام کار اقدام نماید.

۲- لایحه بودجه سال ۱۳۶۹ حداکثر دو هفته پس از تصویب این قانون تقدیم مجلس شورای اسلامی خواهد شد.

تبصره ۳۶- در راستای ضرورت تداوم امر برنامه‌ریزی و ارزیابی عملکرد و عنداللزوم بازنگری اهداف، اعتبارات، خط‌مشی‌ها و برنامه‌های اجرایی، دولت موظف است نظام برنامه‌ریزی کشور را به نحوی تنظیم نماید که برنامه دوم توسعه جمهوری اسلامی ایران در نیمه اول سال ۱۳۷۱ به مجلس شورای اسلامی ارائه گردد.

تبصره ۳۷- شورای اقتصاد مسوول تعیین شبکه‌های مجاز توزیع کالا در دو سطح عمده‌فروشی و خرده‌فروشی است به نحوی که گردش کالا در هر سطح صرفاً توسط یک واسطه توزیع انجام شود. در موارد استثنایی تعیین بیش از یک واسطه فروش در هر یک از سطوح فوق نیز به عهده شورای اقتصاد می‌باشد.

تبصره ۳۸- سیاستهای اجرایی تأمین و توزیع کالا در کشور به صورت سالیانه توسط وزارت بازرگانی با هماهنگی دستگاههای تأمین و تولیدکننده کالا تهیه و قبل از پایان هر سال به تصویب شورای اقتصاد می‌رسد.

تبصره ۳۹- به منظور ارائه خدمات بهینه هویت و تابعیت و شناخت بهنگام هویت کلیه اتباع ایران در داخل و خارج کشور، با توجه به ضرورت استفاده در برنامه‌ریزی آتی، دولت موظف است نسبت به اصلاح اساسی سیستم ثبت احوال و ایجاد پایگاه مکانیزه اطلاعات جمعیتی کشور اقدام نماید.

تبصره ۴۰- دولت مکلف است ترتیبی اتخاذ نماید تا پایان برنامه، کلیه پستهای نام‌رسانی غیر ضرور در ادارات و سازمانهای دولتی را حذف نموده، ضمناً با متداول کردن شیوه مکاتبه، مراجعات حضوری مردم را به حداقل ممکن کاهش دهد.

تبصره ۴۱- دولت مکلف است به منظور حمایت از تولیدات داخلی و بالا بردن کیفیت آن، افزایش و یا کاهش سود بازرگانی را در کمیسیونهایی به مسوولیت وزارتخانه‌های صنعتی ذی‌ربط و

عضویت نمایندگان وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و بازرگانی بررسی و حداکثر ظرف مدت دو ماه جهت تصویب به هیأت وزیران ارائه نماید.

تبصره ۴۲- در طول برنامه پنج ساله، نرخ ارز برای واردات قطعات، ماشین‌آلات، تجهیزات و یا کالاهای قابل ساخت در داخل نباید از نرخ ارز تخصیصی جهت تولید داخلی همان اقلام ارزان‌تر باشد.

تبصره ۴۳- سازمان برنامه و بودجه مکلف است حداکثر لغایت سه ماه از تاریخ تصویب این قانون جدول تراز تجهیزات، ماشین‌آلات، مصالح و کالاهای عمده و اساسی و همچنین جدول تکنیک مصارف ارزی به جاری و عمرانی را تهیه و به تصویب هیأت وزیران برساند.

تبصره ۴۴- دولت موظف است تسهیلات لازم را جهت بازگشت آن تعداد از فارغ‌التحصیلان ایرانی دانشگاه‌های خارج از کشور که مایل به خدمت در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی هستند، پس از تأیید صلاحیت آنان جهت عضویت در هیأت علمی فراهم نماید. دولت می‌تواند وسایل متعارف زندگی را که اینگونه افراد با خود می‌آورند، از حقوق و عوارض گمرکی معاف نماید.

آیین‌نامه اجرایی این تبصره توسط وزارتخانه‌های فرهنگ و آموزش عالی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و امور اقتصادی و دارایی تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۴۵- دولت مکلف است تسهیلات لازم از قبیل زمین، ساختمان، وام و مصالح ساختمانی را برای آن دسته از اعضاء هیأت علمی که فاقد مسکن می‌باشند و تعهد خدمت در دانشگاههای دولتی بسپارند به گونه‌ای فراهم نماید که تا پایان برنامه پنج‌ساله دارای مسکن شوند. آیین‌نامه اجرایی این تبصره توسط وزارتخانه‌های فرهنگ و آموزش عالی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و مسکن و شهرسازی تهیه و به تصویب هیأت دولت خواهد رسید.

تبصره ۴۶- به وزارتخانه‌های فرهنگ و آموزش عالی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اجازه داده می‌شود، در طول اجرای برنامه از اعضاء هیأت علمی غیرایرانی خارج از کشور (با اولویت مسلمان بودن) صرفاً برای تدریس در دوره دکترا دعوت به کار نماید. رشته‌های تحصیلی و تعداد افراد مورد نیاز در بودجه سالانه مشخص خواهد شد.

تبصره ۴۷- به دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی اجازه داده می‌شود به منظور توسعه و تکمیل دوره‌های کارشناسی ارشد و دکترا با دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و مراکز تحقیقاتی کشورهای خارجی که با دولت جمهوری اسلامی ایران روابط دوستانه دارند، تفاهم‌نامه‌های علمی در زمینه مبادله استاد و دانشجو و تشکیل سمینارها و کنفرانس‌ها از طریق وزارتین فرهنگ و آموزش عالی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی منعقد نمایند.

تبصره ۴۸- دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی می‌توانند در طول اجرای برنامه دوره‌های شبانه و دوره‌های خاص، تأسیس و هزینه‌های سرانه شبانه را با تأیید وزارتین فرهنگ و آموزش عالی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی حسب مورد از داوطلبان به تحصیل وصول و وجوه حاصله را به خزانه‌داری کل واریز نمایند و معادل آن را از محل ردیفی که به همین منظور در بودجه سالیانه منظور می‌گردد، دریافت و صرف هزینه‌های مربوطه دانشگاه نمایند.

تبصره ۴۹- به منظور افزایش سرمایه بانک کشاورزی و تأمین منابع مالی مورد نیاز آن بانک جهت توزیع اعتبارات بلندمدت و ارزان‌قیمت، دولت مکلف است مبلغ یکصد میلیارد (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال اعتبار از محل اعتبارات سرمایه‌گذاری ثابت یا درآمد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تقسیط پنج ساله و هر سال بیست میلیارد (۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال در اختیار بانک مذکور قرار دهد.

تبصره ۵۰- اجازه داده می‌شود در طول اجرای این برنامه وزارت امور اقتصادی و دارایی به هنگام وصول مالیات منابع ذیل عوارضی به میزان سه درصد درآمد مشمول مالیات قطعی شده به

قسمت یکم :

هدفهای کلی

خط‌مشی‌ها

تصویر کلان برنامه

هدفهای کمی کلان

سیاستهای کلی

الف - هدفهای کلی

- ۱- بازسازی و تجهیز بنیه دفاعی و تأمین نیازهای ضروری آن بر مبنای اهداف دفاعی تعیین شده.
- ۲- بازسازی و نوسازی ظرفیتهای تولیدی و زیربنایی و مراکز جمعیتی خسارت دیده در طول جنگ تحمیلی در چهارچوب اولویتهای برنامه.
- ۳- گسترش کمتی و ارتقاء کیفی فرهنگ عمومی تعلیم و تربیت و علوم و فنون در جامعه با توجه خاص نسبت به نسل جوان.
- ۴- ایجاد رشد اقتصادی در جهت افزایش تولید سرانه، اشتغال مولد و کاهش وابستگی اقتصادی با تأکید بر خودکفایی محصولات استراتژیک کشاورزی و مهار تورم.
- ۵- تلاش در جهت تأمین عدالت اجتماعی اسلامی.
- ۶- تأمین حداقل نیازهای اساسی آحاد مردم.
- ۷- تعیین و اصلاح الگوی مصرف در جهت تعیین نیازهای انسان و جامعه در جریان رشد و تکامل مادی و معنوی با حفظ کرامت و آزادگی انسان.
- ۸- اصلاح سازمان و مدیریت اجرایی و قضایی کشور در ابعاد مختلف.
- ۹- تلاش در جهت ایجاد امنیت قضایی و تحکیم مبانی نظری و عملی تساوی عموم در برابر قانون و اجرای عدالت و حمایت از آزادیهای مشروع فردی و اجتماعی.
- ۱۰- سازماندهی فضایی و توزیع جغرافیایی جمعیت و فعالیتهای، متناسب با مزیت‌های نسبی هر منطقه به استثنای مواردی که ملاحظات سیاسی و نظامی ایجاب می‌نماید.

ب - خط‌مشی‌ها

۱- بازسازی و تقویت بنیه دفاعی بر مبنای استراتژی

(راهبردهای) دفاعی کشور از طریق :

- ۱-۱- بازسازی و تقویت بنیه دفاعی با تأکید بر استفاده از کلیه امکانات اقتصادی و صنعتی

کشور و جلوگیری از دوباره کاری و عملکردهای موازی.

۱-۲- فراهم کردن زمینه‌های اجرایی طرح بسیج مستضعفین به عنوان وسیع‌ترین شبکه دفاعی انقلاب اسلامی.

۱-۳- تأکید و تقویت آموزش آمادگی دفاعی در مدارس پسرانه و دخترانه.

۱-۴- دومنظوره کردن صنایع دفاعی کشور.

۲- بازسازی و نوسازی ظرفیتهای تولیدی و زیربنایی و مراکز جمعیتی

خسارت دیده در طول جنگ و در چهارچوب اولویتهای این برنامه از طریق :

۲-۱- بازسازی یا نوسازی خطوط تولیدی خسارت دیده در ارتباط با نیازهای کشور با استفاده از منابع و امکانات علمی، فنی و آموزشی کشور و اعمال تغییرات و اصلاحات بر اساس ضرورت‌های این برنامه.

۲-۲- بازسازی یا نوسازی مراکز جمعیتی و خدماتی آسیب دیده ضمن جلب مشارکتهای وسیع مردمی و استفاده از سیستم بانکی در چهارچوب سیاستهای پولی هماهنگ با برنامه بازسازی واحدهای اقتصادی مناطق آسیب دیده و استراتژی دفاعی کشور.

۳- گسترش کمی و ارتقاء کیفی فرهنگ عمومی، تعلیم و تربیت و علوم و فنون در جامعه با توجه خاص نسبت به نسل جوان از طریق :

۳-۱- سازماندهی و سیاستگذاری هماهنگ و همگون در امر فعالیتهای فرهنگی بر مبنای آزادی عمل واحدهای اجرایی جهت تحقیق، تتبع، نوآوری و ارائه خدمات فرهنگی.

۳-۲- همگانی کردن فعالیتهای فرهنگی و اجتناب از تفکر دولتی نمودن امور فرهنگی با تأکید بر سیاستهای نظارتی و هدایتی دولت.

۳-۳- افزایش کمی و کیفی تولید و پخش برنامه‌ها و افزایش پوشش جمعیتی و جغرافیایی صدا و سیما در راستای تأمین نیازهای برنامه توسعه به ویژه در زمینه آموزشهای مستقیم و توجه بیشتر به جمعیت در سن تحصیل و نیازهای محلی و منطقه‌ای.

۳-۴- پرورش روحیه احترام به قانون، نظم‌پذیری، تعاون و کارگروهی، احترام به قداست و ارزش کار و فعالیت مولد، صرفه‌جویی، حفظ محیط زیست و منابع طبیعی، حفظ قداست خانواده و تقویت روحیه مسوولیت‌پذیری و مشارکت در امور سیاسی و اجتماعی.

۳-۵- فراهم آوردن مقدمات و زمینه لازم برای طراحی تفصیلی و اجرای نظام جدید آموزش و پرورش و تدوین و اجرای نظام آموزش عالی و آموزش فنی و حرفه‌ای متناسب و هماهنگ با آن.

۳-۶- ایجاد امکانات آموزشی لازم برای تمامی کودکان لازم‌التعلیم.

۳-۷- توسعه فضای آموزشی متناسب با رشد دانش‌آموز و ایجاد امکانات آموزشی و پرورشی لازم و تربیت نیروهای کافی برای تمامی مقاطع به‌ویژه کودکان لازم‌التعلیم با اولویت روستاها.

۳-۸- اولویت دادن به ریشه‌کنی بیسوادی در اقشار مولد.

۳-۹- ایجاد نهادی متمرکز برای امور سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و عدم تمرکز در امور اجرایی آموزشهای فنی و حرفه‌ای.

۳-۱۰- ایجاد قطبهای علمی و تخصصی در دانشگاههای مستعد و ارتقاء سطح علمی سایر مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی.

۳-۱۱- گسترش آموزش عالی خاصه در سطح کارشناسی ارشد، دکترای تخصصی با توجه کامل به ارتقاء کیفی آموزش و انطباق آن با اولویتهای برنامه.

۳-۱۲- حداکثر بهره‌برداری از ظرفیتهای علمی، فنی، تخصصی و تحقیقاتی (کاربردی و بنیادی) کشور.

۳-۱۳- تأسیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی به‌منظور اعتلاء ادب و فرهنگ فارسی.

۳-۱۴- همگانی کردن ورزش و گسترش فعالیتهای تربیت بدنی خاصه بین جوانان به‌منظور پرورش جسم و روح و پربارکردن اوقات فراغت عموم مردم.

۳-۱۵- تقویت و توسعه ایرانگردی و جهانگردی در جهت تبادل تجربه و دانش و شناساندن میراث تمدن و فرهنگ اسلامی و ایران و کمک به ارتقاء سطح تفاهم و وحدت ملی و اسلامی با حمایت، تشویق و سازماندهی مشارکتهای عمومی و جذب و هدایت سرمایه‌های غیردولتی در این زمینه.

- ۱۶-۳- بهبود و گسترش پژوهش، حفاظت، احیاء و استفاده مجدد و معرفی میراث فرهنگی کشور و آثار و ارزشهای فرهنگی انقلاب اسلامی و دفاع مقدس.
- ۱۷-۳- ترویج و نشر آثار و یاد رهبر کبیر انقلاب اسلامی.
- ۱۸-۳- مشارکت بیشتر زنان در امور اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و اقتصادی با حفظ شوونات خانواده و ارزشهای متعالی شخصیت اسلامی زن.
- ۱۹-۳- بسیج کلیه امکانات دستگاههای اجرایی ذی ربط در جهت ریشه کنی اعتیاد و مبارزه با مفاسد اجتماعی.
- ۲۰-۳- ایجاد ارتباط عمیق بین دانشگاهها و مراکز آموزش عالی با بخشهای تولید و تحقیق وزارتخانههای تولیدی و مؤسسات تحقیقاتی.

۴- ایجاد رشد اقتصادی در جهت افزایش تولید سرانه، اشتغال مولد و کاهش وابستگی اقتصادی با تأکید بر تولید محصولات استراتژیک و مهار تورم از طریق:

- ۱-۴- اولویت اتمام سرمایه گذاریهای نیمه تمامی که پس از رسیدن به بهره برداری، صرفه جویی ارزی قابل توجهی در قالب اولویتهای برنامه به همراه داشته باشد.
- ۲-۴- رشد تولیدات سرمایه ای و واسطه ای اقتصاد با تأکید بر نهاده های کشاورزی، آب و خاک، صنایع معدنی و سنگین و کالاهای مورد نیاز جامعه و تأمین انرژی و ارتباطات و توسعه تحقیقات و تکنولوژی در جهت جایگزینی واردات با اولویت استفاده حداکثر از ظرفیتهای موجود.
- ۳-۴- حرکت در جهت به کارگیری عواید حاصل از صادرات نفت و دیگر کانیها در سرمایه گذاری، انتقال تکنولوژی و ارتقاء علمی و فنی کشور.
- ۴-۴- افزایش صادرات بخش صنایع، معادن و کشاورزی از طریق استفاده حداکثر از ظرفیتهای موجود و انجام سرمایه گذاریهای تکمیلی.
- ۵-۴- انتخاب تکنولوژی مناسب کم ارزبر، اشتغالزا و بدون اتکاء بر انحصارات بین المللی.
- ۶-۴- اعمال نظارت کامل بر کیفیت کالاهای تولیدی و رعایت استانداردها.

- ۴-۷- ارائه خدمات زیربنایی به مناطق روستایی و بخشهای محروم.
- ۴-۸- ایجاد زمینه‌های لازم برای فراهم آوردن وسایل و ابزار کار برای افرادی که مایل به کار تولیدی هستند ولی وسیله و ابزار کار ندارند.
- ۴-۹- تقویت شبکه جمع‌آوری و پردازش اطلاعات بازار کار و نیروی انسانی و انجام پژوهشهای مربوط به حرکات بازار کار، طبقه‌بندی مشاغل، استاندارد مهارت و ارتباط بین آموزش و نیازهای کمتی و کیفی بازار کار.
- ۴-۱۰- استفاده از حداکثر ظرفیتهای موجود مالیاتی در جهت تأمین بخش وسیع‌تری از هزینه ارائه خدمات دولتی.
- ۴-۱۱- کوشش در جهت خوداتکایی شرکتهای زیان‌ده دولتی و حذف تدریجی هزینه‌های جاری مربوط به کمک زیان شرکتها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت.
- ۴-۱۲- هدایت تقدینگی بخش خصوصی به فعالیتهای تولیدی و سرمایه‌گذاری.
- ۴-۱۳- تأکید بر اجرای طرحهای افزایش نرخ بهره‌برداری از آبهای تأمین شده با تکمیل شبکه‌های آبیاری و زهکشی و انجام عملیات تجهیز و نوسازی اراضی و اجرای پوشش انهار.
- ۴-۱۴- سازماندهی و ایجاد تشکلهای قانونی حقا به‌بران و مصرف‌کنندگان آب و جلب همکاری و مشارکت آنان در امر نگهداری و بهره‌برداری از تأسیسات آبی کشور.
- ۴-۱۵- تجدید نظر اساسی در سازماندهی و مدیریت اقتصادی بخشهای آب و کشاورزی بالاخص در موارد تعیین قلمرو مسوولیتها، ایجاد هماهنگیهای لازم بین ارگانهای ذی‌ربط و استفاده صحیح و معقول از منابع آب.
- ۴-۱۶- تأمین بموقع نیازها، ادوات، ماشین‌آلات، قطعات یدکی و سایر نیازهای مربوط به تولید و تبدیل محصولات اساسی کشاورزی با حداکثر استفاده از ماشین‌آلات و امکانات تولید داخلی موجود.
- ۴-۱۷- اتخاذ سیاستهای حمایتی از تولیدکنندگان بخش کشاورزی برای تأمین کالاهای اساسی از طریق افزایش تولید در واحد سطح و تضمین خرید، تأمین خسارت و بیمه محصولات کشاورزی و بهبود قیمتهای نسبی و ایجاد زمینه‌های تعادل و هماهنگ کردن سایر بخشها با این بخش.

۱۸-۴- افزایش سطح آگاهی کشاورزان و بالا بردن مهارت و بهره‌وری نیروی انسانی در بخش

کشاورزی.

- ۱۹-۴- توجه ویژه به توسعه، آموزش علمی و عملی امور کشاورزی.
- ۲۰-۴- کوشش جدی جهت بهره‌برداری از حقاچه ایران از رودخانه‌های مرزی.
- ۲۱-۴- تنظیم سیاستهای الگوی کشت براساس اولویتهای برنامه و مزیت نسبی.
- ۲۲-۴- ایجاد تسهیلات قانونی، فنی و اعتباری جهت خرید و فروش و جابجایی اراضی و قطعات کوچک به منظور یکپارچه نمودن انواع کشت و یکپارچه نمودن نسبی قطعات پراکنده و جلوگیری از خردشدن اراضی کشاورزی و تفرق انواع کشت با اولویت زمینهای زیر سدها و شبکه‌ها.
- ۲۳-۴- تبیین و تثبیت نظام مالکیت اراضی کشاورزی و تأمین اقتصادی، اجتماعی و قضایی برای تولیدکنندگان و سرمایه‌گذارهای مردمی توسط دولت.
- ۲۴-۴- افزایش نسبی درآمد سرانه روستاییان از طریق ایجاد تنوع در فرصتهای اشتغال و تأمین درآمد از بخشهای غیرکشاورزی در محیط روستایی.
- ۲۵-۴- سازماندهی جامعه روستایی از طریق تعاونیهای تولیدی کشاورزی و دامداری و صنایع روستایی و سایر تشکلهای قانونی.
- ۲۶-۴- تدوین و پیاده نمودن نظامهای مناسب بهره‌برداری در جهت یکپارچگی انواع کشت و اعمال زراعت مشاعی و تشکیل تعاونیهای کشاورزی و تسهیل کاربرد تکنولوژی مناسب و کاهش هزینه‌ها و استفاده بهینه از عوامل تولید و افزایش عملکرد.
- ۲۷-۴- ایجاد نظام کارآمد و هماهنگ و مناسب جهت اعطای تسهیلات اعتباری از طریق ایجاد روابط سیستم بانکی با تعاونیها، شوراها و مراکز خدمات و جلوگیری از تعدد مراجع اعتباردهنده و رویه‌های اعطای اعتبار.
- ۲۸-۴- تأکید بر حفظ، احیاء، توسعه و بهره‌برداری اصولی از منابع تجدید شونده و آبریزان.
- ۲۹-۴- اصلاح ساختار تولید معدنی از طریق افزایش مستمر سهم کانیهای صنعتی.
- ۳۰-۴- توسعه جهشی عملیات تفصیلی اکتشاف و تجهیز و آماده‌سازی معادن مورد نیاز صنایع کشور.

- ۴-۳۱- بهره‌برداری هر چه بیشتر از معادن جهت تأمین مواد اولیه کارخانجات تولیدی کشور و جایگزین کردن مواد خام و نیمه ساخته داخلی به جای مواد وارداتی.
- ۴-۳۲- برداشتن کلیه موانع و ایجاد همه گونه تسهیلات برای مشارکت معدن‌کاران غیردولتی در انجام فعالیتهای اکتشافی و تولیدی.
- ۴-۳۳- گسترش تحقیقات و افزایش توان تکنولوژیک (دانش فنی، اطلاعات، مهارتها و کارآیی) و سازماندهی بخش طراحی و مهندسی در معدن.
- ۴-۳۴- اصلاح ساختار تولید صنعتی از طریق افزایش مستمر سهم کالاهای سرمایه‌ای و اتکاء بیشتر تولید صنعتی به منابع داخلی.
- ۴-۳۵- تکمیل طرحهای نیمه تمام اولویت‌دار (عمدتاً واسطه‌ای پایه) و هدایت سرمایه‌گذاریهای جدید به ایجاد صنایع سرمایه‌ای مولد و موجد و اجزاء اصلی و پرمصرف ماشین‌آلات سرمایه‌ای.
- ۴-۳۶- اقدام در جهت شناخت، جذب و انطباق تکنولوژیهای صنعتی وارداتی و ایجاد زمینه‌های لازم برای شروع فعالیتهای تحقیق و توسعه در تکنولوژیهای نو منطبق با خط مشی‌های صنعتی.
- ۴-۳۷- تشویق و حمایت از ایجاد تشکلهای صنعتی و معدنی و تخصصی و واگذاری سهام صنایع دولتی و ملی شده (به استثناء صنایع بزرگ و مادر) به مردم.
- ۴-۳۸- ایجاد و گسترش صنایع مناسب (مواد، ماشین‌آلات و تکنولوژی عمدتاً محلی یا داخلی) در مناطق روستایی و تقویت و توسعه قابلیت‌های تولیدی و رقابتی صنایع کوچک.
- ۴-۳۹- برداشتن کلیه موانع و ایجاد همه گونه تسهیلات برای توسعه صادرات کالاهای صنعتی براساس مزیت‌های کشور از جمله ایجاد مناطق صنعتی آزاد جهت استقرار صنایع تولیدکننده محصولات صادراتی و جذب سرمایه در این صنایع.
- ۴-۴۰- افزایش بهره‌برداری از ظرفیتهای موجود صنعتی با اختصاص ارز با نرخ رسمی به تولید کالاهای حساس و ضروری سهمیه‌بندی شده و تولید ماشین‌آلات صنعتی ارز ترجیحی برای تولید سایر کالاهای ضروری و واردات ماشین‌آلات صنعتی، و واردات بدون انتقال ارز برای تولید بقیه کالاها و نیز تأمین کالاهای حساس و ضروری اضافه بر میزان سهمیه‌بندی شده.

- ۴-۴۱- تأمین کالاهای مصرفی حساس و ضروری در حداقل مورد نیاز جامعه.
- ۴-۴۲- تجدید نظر در روش قیمت‌گذاری محصولات تولیدی، وارداتی و صادراتی به نحوی که از تولید و صادرات حمایت گردد.
- ۴-۴۳- رعایت اولویت در تأمین گاز پروژه‌های تزریق گاز به منظور جلوگیری از هزروزی نفت خام و پرهیز شدید از برداشت گاز کلاهیک مخازن نفت.
- ۴-۴۴- اولویت در اکتشاف و استخراج گاز از مخازن مشترک با کشورهای همجوار.
- ۴-۴۵- جانشین نمودن بیشترین مقدار از گاز طبیعی بجای فرآورده‌های نفتی و سایر سوخته‌های انرژی‌زا و توزیع گاز به ترتیب برای مصارف نیروگاهها، صنایع، تجاری و خانگی با اولویت مناطق پرمصرف کشور، مناطق سردسیر و نواحی نزدیک جنگل.
- ۴-۴۶- اولویت در جمع‌آوری گازهای همراه نفت میادین مختلف فلات قاره.
- ۴-۴۷- اولویت در تأمین برق مورد نیاز بخشهای تولیدی کشور.
- ۴-۴۸- بهبود بهره‌برداری از تأسیسات صنعت برق کشور از طریق افزایش ضریب بهره‌برداری، ضریب بار و راندمان حرارتی نیروگاهها و کاهش تلفات انرژی در شبکه‌های انتقال و توزیع.
- ۴-۴۹- سیاست‌گذاری در زمینه مصرف بهینه انرژی و صرفه‌جویی در سوخت و انرژی، توسط وزارتخانه‌های نیرو و نفت و رعایت دقیق اولویتهای بخش انرژی (برق، نفت و گاز) توسط وزارتخانه‌های صنعتی و بازرگانی در مورد وسایل و تجهیزات مصرف‌کنندگان انرژی.
- ۴-۵۰- گسترش و تأکید بر حمل و نقل عمومی در جابجایی انبوه کالا و مسافر به ویژه راه آهن.
- ۴-۵۱- استفاده از موقعیت جغرافیایی کشور در زمینه حمل و نقل بار و مسافر در سطح بین‌المللی به ویژه حمل و نقل هوایی و زمینی و ارائه خدمات ترانزیت پستی و مخابراتی.
- ۴-۵۲- توسعه و بهبود ارتباطات پستی و مخابراتی روستایی، شهری، بین شهری و بین‌المللی.
- ۴-۵۳- استفاده از شبکه ماهواره‌ای در حمل و نقل هوایی، دریایی و زمینی.
- ۴-۵۴- تلاش در جهت متعادل ساختن رشد جمعیت.

۵- تلاش در جهت تأمین قسط اسلامی و عدالت اجتماعی از طریق :

- ۵-۱- تأمین نیازمندیها و گسترش حمایت‌های اقتصادی، اجتماعی از خانواده‌های شهدا،

مفقودین، اسراء و جانبازان و آزادگان با تأکید بر بهبود سطح زندگی، تأمین اشتغال مناسب و کمک به امور فرزندان شاهد.

۵-۲- توجه خاص به تحصیل جانبازان، رزمندگان و فرزندان خانواده‌های شهداء، مفقودین، اسراء، جانبازان و رزمندگان (مدارس شاهد).

۵-۳- توجه خاص به آموزش کودکان استثنایی.

۵-۴- تهیه و تدوین چهارچوب نظام تأمین اجتماعی براساس اصل ۲۹ قانون اساسی و ایجاد زمینه‌های مناسب برای اجرای آن.

۵-۵- حمایت از ایجاد تعاونیها و تعیین چهارچوبهای حقوقی لازم.

۵-۶- تعمیم بیمه‌های اجتماعی با اولویت روستاییان، عشایر و گروههای آسیب پذیر.

۶- تأمین حداقل نیازهای اساسی عامه مردم از طریق :

۶-۱- تأمین تغذیه در حد نیازهای زیستی.

۶-۲- تأمین آموزشهای عمومی بهداشتی - درمانی و مراقبتهای بهداشتی اولیه برای عامه مردم با تأکید بر مناطق محروم و روستایی کشور.

۶-۳- سالم سازی محیط زیست.

۶-۴- تعیین موازین و معیارهای ساخت مسکن شهری و روستایی متناسب با امکانات تولید و خصوصیات منطقه و توسعه، تهیه و تدوین نظام حقوقی جهت افزایش عرضه واحدهای مسکونی با تقلیل سطح زیربنا و تولید و عرضه مسکن استیجاری و گسترش فعالیتهای تولیدی مصالح ساختمانی.

۶-۵- اعمال مالیات تصاعدی به نسبت ازدیاد سطح زیربنای مسکن برای توزیع بهتر امکانات مسکونی.

۷- تعیین و اصلاح الگوی مصرف در جهت تأمین نیازهای انسان و جامعه در جریان

رشد و تکامل مادی و معنوی با حفظ کرامت و آزادی انسان از طریق :

۷-۱- پیش بینی و طبقه بندی انواع نیازها به حیاتی، ضروری و غیر ضروری.

۷-۲- پیش‌بینی و تعیین کمی حداقل نیازهای حیاتی و ضروری با توجه به شناسایی و تعیین خواص عمده مصرف کالا و خدمات در رابطه با رفع این نیازها و با عنایت به نکات زیر:

الف- حداقل میزان نیاز

ب - مصرف سرانه آخرین سال

ج - متوسط مصرف سرانه ده‌ساله

د - عادت و نرم جهانی مصرف

ه - فرهنگ مصرفی مناطق

۷-۳- تأمین حداقل نیازهای حیاتی و در صورت امکان تأمین آنها در حد کفایت و نیز تأمین نیازهای ضروری با توجه به امکانات کشور.

۷-۴- رعایت اولویتهای زیر در تأمین نیازها.

الف- اولویت تأمین نیازهای اولیه بر ثانویه و نیازهای جامعه بر فرد

ب - اولویت تأمین نیازهای فرهنگی، اجتماعی بر نیازهای سیاسی، نظامی و بر نیازهای اقتصادی

ج - اولویت تأمین نیازهای حیاتی بر ضروری و بر غیرضروری

د - اولویت تأمین نیازها از داخل بر خارج

ه - اولویت تأمین نیازها از بخش کشاورزی بر صنعت و بر خدمات و نیز از ناحیه به کارگیری

کالاهای سرمایه‌ای، بر واسطه‌ای و بر مصرفی

و - اولویت تأمین نیاز به کالاها با ارزشی کمتر

ز - اولویت تأمین نیازها از طریق به کارگیری نیروی کار بیشتر نسبت به سرمایه بیشتر

ح - اولویت تأمین نیاز از روستا نسبت به شهر

ط - اولویت تأمین نیازهای عموم مردم بر اقشار خاص

ی - اولویت تأمین نیازها از طریق به کارگیری تکنولوژی داخلی و مناسب با امکانات موجود

کشور نسبت به تکنولوژیهای پیچیده و غیرقابل دسترس

۷-۵- رعایت هماهنگی لازم بین الگوی تولید، واردات، صادرات، توزیع از یک سو و

الگوی مصرف تعیین شده از سوی دیگر.

۶-۷- صدور موافقتنامه‌های اصولی برای تولید، استاندارد کالاها و مکانیزم تخصیص ارز هماهنگ با الگوی مصرف تعیین شده.

۷-۷- شناسایی، آموزش و ترویج نحوه نگهداری و مصرف صحیح کالا و خدمات، با حداقل ضایعات و حداکثر بهره‌برداری و نیز تلاش در جهت استفاده مجدد از ضایعات بجا مانده از مصرف کالاها.

۸-۷- شناسایی و به کارگیری روشهای بسته‌بندی، عرضه کالا و تبلیغات متناسب با الگوی مصرف تعیین شده.

۹-۷- کاهش تنوع اقلام کالا و خدمات رافع هر نیاز با عنایت به کالاها و خدمات جایگزین و صدور کالا و خدمات غیر ضروری و خارج از الگوی مصرف تعیین شده.

۱۰-۷- عدم تخصیص امکانات دولتی و اخذ مالیات تصاعدی و به کارگیری سایر مکانیزمهای مناسب جهت محدود ساختن تولید، واردات، توزیع و مصرف کالاها و خدمات خارج از الگوی مصرف تعیین شده.

۱۱-۷- رعایت فرهنگ صحیح مصرفی مناطق و ترویج شعائر و فرهنگ اسلامی مصرف.

۱۲-۷- توسعه و ترویج استفاده از امکانات عمومی نسبت به امکانات شخصی از قبیل استفاده از وسایل نقلیه عمومی در مقابل وسیله نقلیه شخصی.

۱۳-۷- پرهیز از ترویج روحیه رفاه طلبی در جهت ایجاد آمادگی و کسب تواناییهای لازم در کشور به منظور مقابله با شرایط مختلف ناشی از تحریم اقتصادی، جنگ و سایر دسیسه‌های دول استکبار و سلطه طلب.

۱۴-۷- اتخاذ تدابیر و اجرای طرحها و برنامه‌های مناسب در جهت تزکیه و توزیع عادلانه درآمد و ثروت و تقلیل شکاف درآمدی موجود بین اقشار مختلف جامعه.

۱۵-۷- استفاده از امکانات مختلف فرهنگی، تبلیغی کشور در جهت اصلاح الگوی مصرف موجود به سمت الگوی مصرف تعیین شده.

۸- اصلاح سازمان و مدیریت اجرایی و قضایی کشور در ابعاد مختلف از طریق:

۱-۸- تنظیم و استمرار نظام کارآمد تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری در مجموعه سازمان دولت.

- ۸-۲- تدوین حدود وظایف دولت در اعمال حاکمیت و تصدی با جهت‌گیری تقویت واحدهای مسوول اعمال حاکمیت و کاهش وظایف تصدی تا حد ضرورت.
- ۸-۳- انتقال بخشی از وظایف غیر ضرور دولتی به بخش غیردولتی در جهت کاهش بار مالی ارائه خدمات دولتی و ارتقاء کیفیت خدمات ارائه شده به جمعیت تحت پوشش.
- ۸-۴- بازنگری در سازمان دولت با انتقال اختیارات لازم و مکفی به مسوولین محلی و ایجاد واحدهای سازمانی غیرمرکزی جهت جبران عقب‌ماندگی مناطق محروم کشور.
- ۸-۵- ایجاد زمینه‌های مناسب برای مشارکت مؤثر و همه‌جانبه مردم در امور کشور.
- ۸-۶- استقرار نظامات انتخاب، انتصاب، آموزش، ارزشیابی، تنبیه و تشویق مدیریت با جهت‌گیری ارتقاء کیفیت مدیریت دولتی در کشور.
- ۸-۷- بهبود سیستمها و روشهای انجام امور در ادارات با جهت‌گیری تسریع انجام امور مردم.
- ۸-۸- بازنگری و اصلاح قوانین و مقررات گذشته با هدف کوتاه کردن مسیر جریان امور و انطباق آنها با سیاستهای کشور.
- ۸-۹- بهره‌گیری کامل از توان نیروی انسانی و افزایش سطح تخصص آنها شامل:
- تقلیل نیروی انسانی غیرمتخصص دستگاهها.
  - افزایش کارآیی مدیران و تعیین حدود اختیارات و مسوولیت آنها.
- ۸-۱۰- ایجاد نظام منسجم مدیریت اقتصادی به گونه‌ای که از تغییرات سریع سیاستها و ضوابط حاکم بر فعالیتهای اقتصادی جلوگیری نموده، تضمین لازم را برای اجرای تصمیمات و تأمین اجتماعی کارگزاران اقتصادی و جذب و به‌کارگیری نیروهای متخصص و باتجربه و متعهد جامعه و انجام نظارت و حسابرسی لازم و تشویق و تنبیه و الزام به رعایت مقررات و ضوابط و قوانین مصوب کشور را فراهم آورد.
- ۸-۱۱- تدوین نظام تهیه و اجرای طرحهای عمرانی به‌منظور تسهیل و زمان‌بندی دقیق آنها در جهت انجام و بهره‌برداری مطلوب و تجدیدنظر در مبانی ارزیابی و گزینش طرحها بر مبنای توجیه فنی، اقتصادی و سازماندهی مناسب به گونه‌ای که مشارکت مردم را فراهم نماید.
- ۸-۱۲- تدوین نظام تحقیقات علمی در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به‌منظور گسترش و توسعه برنامه‌های علمی و تحقیقاتی و در جهت هماهنگی برنامه‌ها و سازمانهای

مسئول تحقیقات در کشور.

- ۸-۱۳- ایجاد نظام آمار و انفورماتیک جهت فراهم آوردن اطلاعات آموزشی، پژوهشی، اقتصادی و اجتماعی بهنگام و قابل اعتماد جهت استفاده و به کارگیری آن در فرآیند تصمیم‌گیری.
- ۸-۱۴- اصلاح ساختار سازمانی حمل و نقل جهت تمرکز تصمیم‌گیری و هدایت امور حمل و نقل برون شهری و درون شهری.

۹- تلاش در جهت ایجاد امنیت قضایی و تحکیم مبانی نظری و عملی

تساوی عموم در برابر قانون و اجرای عدالت و حمایت

از آزادیهای مشروع فردی و اجتماعی از طریق :

- ۹-۱- ایجاد تشکیلات متناسب قضایی با بهره‌گیری از تجربیات ده‌ساله پس از انقلاب.
- ۹-۲- ایجاد تشکیلات مناسب اداری در دو بخش : بخش پشتیبانی دادگاهها و بخش ستادی.
- ۹-۳- ایجاد تسهیلات جهت مراجعه سریع و مستقیم افراد به دادگاهها، خصوصاً در شهرهای بزرگ و در مرحله اول تهران.
- ۹-۴- ایجاد نظام منسجم و فعال ارشاد و معاضدت قضایی.
- ۹-۵- تربیت قضات عادل و شایسته و کارمندان اداری ورزیده و ایجاد امکانات لازم برای تکمیل معلومات و بازآموزی قضات و نیز افزودن بر معلومات کارمندان دادگستری و آموزش ضمن خدمت آنها.
- ۹-۶- تنقیح قوانین موجود و تدوین قوانین جدید.
- ۹-۷- فراهم آوردن امکانات اجرایی جهت انجام وظایف بازرسی کل کشور و دیوان عدالت اداری.
- ۹-۸- توسعه و تکمیل فعالیتهای ثبت اسناد و اصلاح روشهای آن.
- ۹-۹- انجام بررسیهای جرم‌شناسی.
- ۹-۱۰- برنامه‌ریزی جهت اجرای سریع و صحیح احکام قضایی.
- ۹-۱۱- تلاش در جهت اصلاح نظام زندانها.
- ۹-۱۲- پیش‌گیری از وقوع جرایم و انجام مراقبت بعد از خروج زندانیان از زندان و

خانواده‌های آنان و برخورد قاطع با عوامل قاچاق مواد مخدر و سایر مفسد اجتماعی.
۱۳-۹- تکمیل و توسعه نظام آماری دادگستری و اصلاح روشهای آن و بهره‌گیری از امکانات
اتنورماتیکی.

۱۰- سازماندهی فضایی و توزیع جغرافیایی جمعیت و فعالیتها، متناسب با مزیت‌های نسبی هر منطقه به استثنای مواردی که ملاحظات سیاسی و نظامی ایجاب می‌نماید از طریق :

۱-۱۰-۱- انجام سرمایه‌گذاریهای تکمیلی تولیدی در مناطقی که نسبت به حجم جمعیت و
فعالیت مستقر در آنها، دارای مازاد ظرفیتهای زیربنایی و استعدادهای اقتصادی استفاده نشده
می‌باشند، به منظور صرفه‌جویی و تسریع بازده سرمایه‌گذاریها.

۲-۱۰-۲- تجهیز کانونهای توسعه از طریق گسترش ظرفیتهای زیربنایی و تولیدی و افزایش توان
جمعیت‌پذیری به منظور فراهم‌سازی زمینه‌های ایجاد تعادل‌های منطقه‌ای مطابق اولویتهای زیر با
تأکید بر بخشهای محروم.

- نواحی دارای قابلیت‌های بارور نشده توسعه در بخشهای تولیدی

- نواحی ویژه مطابق ضرورت‌های سیاسی و نظامی

- نواحی کلیدی برای مهار و هدایت مهاجرتها

- نواحی خاص بنا به ملاحظات زیست محیطی (نظیر جلوگیری از پیشروی کویر)

۳-۱۰-۳- با توجه به هدف توزیع جغرافیایی منطقی جمعیت و فعالیتها در سرزمین، سیاستهای
آمایش سرزمین در جهت اصلاح ساختار فضایی توسعه کشور با تأکید بر سازماندهی، تنظیم روابط
و تقویت پیوند بین مراکز جمعیتی در شبکه‌ای سازمان یافته از مراکز شهری و نواحی روستایی و
عشایری به شرح زیر باشد :

۱-۱۰-۳-۱- مهار رشد و آمایش درونی قطبهای اشباع شده‌ای که حجم جمعیت و فعالیت بر
ظرفیتهای زیربنایی و استعدادهای تولیدی آنها افزونی یافته و تداوم رشد آنها، موجب کاهش
بازدهی اقتصادی و افزایش ناهنجاریهای اجتماعی می‌گردد خصوصاً در مورد تهران، ممنوعیت
استقرار فعالیتهای تولیدی و خدماتی جدید دارای عملکرد فرامنطقه‌ای به استثناء فعالیتهای

تحقیقاتی و برخی صنایع استراتژیک پیشرفته و مهارت بالا، اعمال خواهد شد.

۱۰-۳-۲- تجهیز گزیده‌ای از شهرهای بزرگ در کشور به‌عنوان مراکز منطقه‌ای جهت تمرکززدایی و تفویض قسمتی از وظایف متعدد تهران به آنها خصوصاً در زمینه خدمات برتر (مراکز آموزش عالی، بیمارستانهای تخصصی، خدمات مشاوره‌ای و پیمانکاری، خدمات مالی، مراکز تعمیر و نگهداری تخصصی) و ایجاد مجموعه‌های عملکردی (صنعتی، دانشگاهی، بیمارستانی، اداری، تجاری، تحقیقاتی، ...) به‌منظور سازماندهی فضایی مناسب پاره‌ای از فعالیت‌های مستقر در تهران و تقویت و تجهیز شهرهای کوچک منطقه جهت جذب رشد طبیعی شهر تهران.

۱۰-۳-۳- تجهیز و تقویت شهرهای متوسط جهت پذیرش سهم غالب سرریز جمعیت شهرهای بزرگ در آنها.

۱۰-۳-۴- تجهیز و تقویت شهرهای کوچک به‌عنوان حلقه اتصال جامعه شهری با جامعه روستایی و ارتقاء توان خدماتی این شهرها خصوصاً در زمینه خدمات تولیدی به‌منظور توسعه یکپارچه جوامع شهری و روستایی و به‌منظور مهار مهاجرتها و افزایش ظرفیت نگهداشت جمعیت روستاها و کاهش شکاف موجود در بهره‌گیری از امکانات خدمات اجتماعی، تجاری و تولیدی میان این دو جامعه.

۱۰-۳-۵- تجهیز و تقویت مراکز دهستان و روستاهای مرکزی و ایجاد روستا شهرها به‌منظور تسهیل خدمت‌رسانی به مناطق روستایی و ایجاد زمینه‌های مناسب جهت استقرار فعالیت‌های غیرکشاورزی در محیط روستایی منوط به بازنگری ضوابط انتخاب مراکز دهستان و استقرار نظام سلسله‌مراتبی خدمت‌رسانی به روستاها و برنامه‌ریزی فضایی روستاها در قالب مجموعه‌های روستایی.

۱۰-۳-۶- نگهداشت جمعیت عشایری براساس رابطه تعادل یافته بین نسبت دام و ظرفیت مراتع و تأمین مشاغل مولد برای عشایر مازاد در مراکز جمعیتی با اولویت نقاط روستایی و با تعیین و آماده‌سازی مکانهای مناسب با رعایت ویژگیهای تولیدی عشایر.

۱۰-۳-۷- اولویت بازسازی و آمایش دوباره مناطق آسیب‌دیده از جنگ تحمیلی با امکان

تجدیدنظر در مقیاس و عملکرد مراکز جمعیتی و تولیدی این مناطق.

ج - تصویر کلان برنامه

۱- جمعیت

۱-۱- خطوط کلی سیاست تحدید موالید کشور

بر مبنای بررسیهای به عمل آمده، اعمال سیاست تعدیل موالید از ۶/۴ مولود زنده به دنیا آمده در طی دوران بالقوه باروری یک زن (سال ۱۳۶۵) به ۴ نوزاد در سال ۱۳۹۰ و کاهش نرخ رشد طبیعی جمعیت از ۳/۲ به ۲/۳ درصد در همین مدت با توجه به ساختمان فعلی بسیار جوان جمعیت و ویژگیهای زیستی و فرهنگی جامعه امکان پذیر خواهد بود. از این رو کاهش باروری عمومی زنان تا حد ۴ نوزاد و نرخ رشد طبیعی ۲/۳ درصد در سال ۱۳۹۰ مهمترین هدفهای درازمدت سیاست تحدید موالید کشور خواهد بود و متناسب با این هدفها، کاهش نرخ رشد طبیعی جمعیت به ۲/۹ درصد در انتهای این برنامه و ابتدای برنامه توسعه بعدی، از طریق اثرگذاری آگاهانه و برنامه ریزی شده بر متغیر باروری به عنوان عمده ترین هدف جمعیتی این برنامه در نظر گرفته شده است.

به منظور نیل به این هدف، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به عنوان مجری این سیاست موظف است با همه توان و امکانات خود، به طور متوسط ۲۴ درصد از زنان و مادران واقع در مقاطع سنی بالقوه باروری را طی سالهای ۶۸-۱۳۷۲ تحت پوشش برنامه تنظیم خانواده قرار دهد، تا از تولید یک میلیون مولود ناخواسته در طول این برنامه جلوگیری شود. از این دیدگاه، اولویت با آن قسمت از نواحی، مناطق جغرافیایی و قشرهای اجتماعی کشور خواهد بود که از باروری ناخواسته و غالباً در حد بیولوژیک، زیانهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بیشتری دیده اند.

تحقق این هدفها، علاوه بر فعالیتهای واحد اجرایی تنظیم خانواده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مستلزم کوششهایی از این قرار است:

- بالابردن سطح سواد و دانش عمومی افراد جامعه و به خصوص افزایش ضریب پوشش

تحصیلی دختران لازم‌التعلیم.

- اعتلاء موقعیت زنان از طریق تعمیم آموزش و افزایش زمینه‌های مشارکت زنان در امور اقتصادی، اجتماعی جامعه و خانواده.

- ارتقاء سطح سلامت افراد جامعه و کاهش مرگ و میر مادران و کودکان.

- لغو کلیه مقررات مشوق رشد جمعیت و اتخاذ تدابیر متناسب با سیاست تحدید موالید کشور.

تحول متغیرهای جمعیتی در طول سالهای ۶۷-۱۳۷۲

متغیرها	۱۳۶۷	۱۳۷۲
میزان خام موالید (درهزار)	۴۰/۲	۳۵/۵
میزان خام مرگ و میر (درهزار)	۸/۲	۶/۵
میزان رشد طبیعی (درصد)	۳/۲	۲/۹
میزان باروری (نوزاد)	۶/۲۱	۵/۷۳
میزان ناخالص تجدیدنسل	۳/۰۳	۲/۷۹

۱-۲- آینده‌نگری جمعیت

بر مبنای داده‌های سرشماری سال ۱۳۶۵، جمعیت کشور از حدود ۵۲/۷۷۵ میلیون نفر در سال ۱۳۶۷ به ۶۱/۲۸۸ میلیون نفر در سال ۱۳۷۲ خواهد رسید.

درجه شهرنشینی جمعیت کشور از ۵۵/۸۶ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۵۹/۶۷ درصد در انتهای برنامه و حجم جمعیت شهرنشین کشور در همین فاصله از ۲۹/۴۷۱ میلیون نفر به ۳۶/۵۶۸ میلیون نفر افزایش خواهد یافت.

بر این اساس، جمعیت شهرنشین کشور در سالهای برنامه اول با متوسط میزان رشدی حدود ۴/۴ درصد ازدیاد خواهد یافت. بخشی از این روند فزاینده شهرنشینی معلول مهاجرت‌هایی خواهد بود که از تنگناهای اقتصادی جامعه روستایی، خاصه عدم امکان ارتقای متوازن مبانی معیشتی با ازدیاد جمعیت روستایی ناشی خواهد شد.

طبق بررسیها، حجم جمعیت روستائین کشور در طول این برنامه از ۲۳/۲۸۴ میلیون نفر به ۲۴/۷۲۰ میلیون نفر ارتقاء خواهد یافت و به دلیل تداوم جریان مهاجرفرستی این جامعه و تغییر و

تبدیلی که بر اثر افزایش طبیعی جمعیت یا گسترش فضای جغرافیایی شهرها صورت خواهد گرفت و منجر به پیدایش کانونهای جدید شهری یا جذب و محور برخی از آبادیهای روستایی حاشیهای شهرها، خاصه شهرهای بزرگ کشور خواهد شد، میزان رشد سالانه جمعیت روستایی در این برنامه به طور متوسط از ۱/۲ درصد بیشتر نخواهد شد.

تحول جمعیت کشور بر حسب جوامع شهری و روستایی

(۱۳۶۷-۱۳۷۲)

(جمعیت به هزار نفر)

سال	کل جمعیت	شهرنشین	روستانشین	ضریب شهرنشین جمعیت
۱۳۶۷	۵۲۷۷۵	۲۹۴۹۱	۲۳۲۸۴	۵۵/۸۸
۱۳۶۸	۵۴۴۴۷	۳۰۸۹۱	۲۳۵۵۶	۵۶/۷۳
۱۳۶۹	۵۶۱۳۹	۳۲۳۰۲	۲۳۸۳۷	۵۷/۵۴
۱۳۷۰	۵۷۸۴۲	۳۳۷۰۶	۲۴۱۳۶	۵۸/۲۷
۱۳۷۱	۵۹۵۶۰	۳۵۱۰۶	۲۴۴۵۴	۵۸/۹۴
۱۳۷۲	۶۱۲۸۸	۳۶۵۶۸	۲۴۷۲۰	۵۹/۶۷

۲- رشد اقتصادی و تحولات ساختار اقتصادی

با توجه به اهداف و خطمشیهای برنامه اول توسعه، اهداف کمی کلان و جهت گیریهای بخشهای مختلف اقتصادی در برنامه اول پنج ساله (۱۳۶۸-۷۲) در چهارچوب امکانات و منابع این برنامه به شرح ذیل می باشد.

۱-۲- تولید ناخالص داخلی

رشد تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت ۱۳۶۷ سالانه به طور متوسط معادل ۸/۱ درصد خواهد بود. دلیل افزایش رشد تولید در پنج ساله اول وجود ظرفیتهای بلااستفاده است که استفاده

حداکثر از آن به عنوان یکی از محورهای اساسی برنامه در نظر گرفته شده است. لذا پیش‌بینی می‌شود که با عدم گسترش سرمایه‌گذاریهای جدید در برنامه اول و اتمام سرمایه‌گذاریهای نیمه‌تمامی که پس از اتمام تأمین منابع ارزی جدید از طریق توسعه صادرات و یا جایگزینی واردات را به همراه خواهند داشت و همچنین استفاده از ظرفیتهای موجود رشد اقتصادی پیش‌بینی شده حاصل آید. تولید ناخالص داخلی بدون نفت در برنامه سالانه به‌طور متوسط رشدی معادل $7/9$ درصد خواهد داشت. با توجه به میزان نرخ رشد جمعیت رشد تولید سرانه به‌طور متوسط سالانه معادل $4/9$ درصد برآورد می‌گردد.

در چهارچوب رشد اقتصادی مورد پیش‌بینی، رشد سالانه بخشهای مختلف در مقاطع (۱۳۶۸-۷۲) به ترتیب کشاورزی $6/1$ درصد، بخش نفت $8/7$ درصد، بخش صنعت $14/2$ درصد، بخش معدن $19/5$ درصد، بخش آب و برق و گاز $9/1$ درصد، بخش ساختمان $14/5$ درصد و بخش خدمات $6/7$ درصد برآورد گردیده است. رشد تولید مورد نظر بخش کشاورزی با توجه به میزان تقاضا برای محصولات غذایی کشاورزی این امکان را فراهم خواهد ساخت تا در ده سال آتی شکاف بین تولید و مصرف محصولات کشاورزی به تدریج کاسته شود. طبیعی است که زمینه‌های تحقق این هدف از برنامه اول شروع خواهد گردید. در رشد بخش صنعت تأکید عمده بر توسعه صنایع سرمایه‌ای و واسطه‌ای از طریق تکمیل پروژههای نیمه‌تمام در چهارچوب اولویتهای برنامه بخش صنعت می‌باشد. در این راستا رشد صنایع سرمایه‌ای معادل 24 درصد، صنایع واسطه‌ای معادل 20 درصد و رشد صنایع مصرفی معادل $4/2$ درصد پیش‌بینی می‌شود. ترکیب رشد بخش صنعت این امکان را خواهد داد تا سهم ارزش افزوده صنایع سرمایه‌ای در کل ارزش افزوده صنعت از $5/6$ درصد به $8/5$ درصد افزایش، سهم صنایع واسطه‌ای از $49/4$ درصد به 63 درصد افزایش و سهم صنایع مصرفی از 45 درصد به $28/5$ درصد کاهش یابد. اولویت در توسعه صنایع سرمایه‌ای و واسطه‌ای یا فعالیتهایی خواهد بود که امکان جایگزینی کالاهای وارداتی کشور را فراهم می‌کند. در نتیجه تلاش خواهد شد تا با تقویت بنیه‌های تولید داخلی وابستگی تولید به مواد و کالاهای واسطه‌ای خارجی کاهش یابد. رشد بخش معدن با توجه به استفاده حداکثر از ظرفیتهای معدنی کشور در جهت توسعه صادرات غیرنفتی و همچنین ایجاد ارتباط منطقی با فعالیتهای بخش صنعت تعیین شده است. رشد حاصله در بخش نفت به علت انجام

سرمایه‌گذارهای لازم جهت افزایش امکان صدور نفت و همچنین افزایش تولید فرآورده‌های نفتی صورت خواهد پذیرفت. اهداف مربوط به بخش آب و برق و گاز با توجه به ارتباط متقابل رشد این بخش با سایر بخشهای اقتصادی به خصوص کشاورزی و صنعت و همچنین تأمین نیازهای مصرفی کشور تعیین گردیده است. رشد بخش خدمات با تأکید بر رشد زیربخش حمل و نقل و همچنین زیربخشهای مهم مربوط به خدمات اجتماعی چون آموزش و پرورش، آموزش عالی، آموزش فنی و حرفه‌ای، بهداشت و درمان و بهزیستی و تأمین اجتماعی و کنترل رشد زیربخش بازرگانی هدفگذاری شده است. نکته مهم آنکه رشد بالای جمعیت و افزایش روزافزون نیازهای جمعیتی رشد بخش خدمات را سبب شده که این مسأله، تجدید ساختار تولید ناخالص داخلی در چهارچوب اقتصاد ملی کشور را با مشکل مواجه ساخته است. افزایش تعداد دانشجویان تا سطوح ۷۷۷ نفر دانشجوی کارشناسی به بالا درصد هزار نفر جمعیت، تحت پوشش قرار گرفتن ۱۷/۸ میلیون نفر دانش‌آموز، افزایش تعداد تختهای بیمارستانی از ۷۷۰۰۰ به ۹۳۰۰۰ تخت، تحت پوشش قرار گرفتن ۶۳۱۲ هزار نفر در برنامه‌های مختلف بهزیستی، افزایش نسبت بیمه‌شدگان اصلی کشور به کل مزد و حقوق‌بگیران از ۷۲ درصد به ۷۷ درصد از جمله اهداف کمی زیربخشهای مختلف بخش خدمات در سال پایانی برنامه می‌باشد.

در تعیین رشد بخش ساختمان فرض بر این بوده است که واحدهای مسکونی خسارت دیده در طی سالهای جنگ تحمیلی در چهارچوب سیاستهای بازسازی کشور بازسازی شده و روند ساخت مسکن نیز در طی سالهای مذکور جهت پاسخگویی به نیاز جامعه بهبود یابد. در این راستا در طی برنامه پنج‌ساله حدود ۲۰۴ میلیون مترمربع ساخت زیربنای مسکونی در نظر گرفته شده است.

سهم ارزش افزوده بخشهای مختلف اقتصادی در تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۷۲ به ترتیب بخش کشاورزی معادل ۲۱ درصد، بخش صنعت و معدن معادل ۹/۶ درصد، بخش نفت معادل ۹/۸ درصد، بخش آب و برق و گاز معادل ۲/۸ درصد، بخش خدمات معادل ۵۰ درصد و بخش ساختمان معادل ۷/۲ درصد پیش‌بینی شده است. از ویژگیهای عمده ترکیب تولید ناخالص داخلی به سهم عمده بخش کشاورزی در کل تولید کشور می‌توان اشاره نمود.

۲-۲- سرمایه گذاری و مصرف

۲-۲-۱- سرمایه گذاری :

منابع سرمایه گذاری مورد نیاز برنامه جهت تحقق اهداف کمی کلان برنامه پنج ساله معادل ۲۶۴۵۲ میلیارد ریال به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۶۷ برآورد می‌گردد. رشد سرمایه گذاری به قیمت ثابت سالانه به طور متوسط معادل ۱۱/۶ درصد خواهد بود.

باتوجه به اهداف کمی بخشهای مختلف اقتصادی سهم سرمایه گذاری مورد نیاز بخش کشاورزی در کل سرمایه گذاری برنامه پنج ساله معادل ۹/۸ درصد بخش نفت و گاز ۶/۶ درصد، صنعت و معدن ۸/۵ درصد، آب و برق ۹/۲ درصد، ساختمان ۳۳/۲ درصد و بخش خدمات معادل ۳۲/۷ درصد پیش‌بینی می‌شود.

نسبت سرمایه گذاری کل به تولید ناخالص داخلی که در سالهای اخیر به شدت افت کرده است از ۱۴/۵ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۱۷ درصد در سال ۱۳۷۲ افزایش خواهد یافت. طی برنامه سهم سرمایه گذاری بخش غیردولتی در کل سرمایه گذاری معادل ۵۲/۸ درصد برآورد می‌شود.

۲-۲-۲- مصرف :

تجربه و تئوری هر دو نشان می‌دهد تا بنیه‌های داخلی تولید جهت پاسخگویی به تقاضا رشد نیابد افزایش مصرف جز از طریق افزایش واردات مصرفی تأمین نشده و در صورت بروز تنگناهای ارزی چون سالهای اخیر باعث افزایش قیمت‌ها می‌شود. بنابراین مصرف و ایجاد تقاضا وقتی می‌تواند محرک رشد و توسعه در کشور باشد که تولید وابسته نباشد و یا در صورت وابسته بودن، شکاف تجارت (صادرات منهای واردات) محدودیت الزام‌آوری در تصمیم‌گیری اقتصادی به شمار نیاید. به طور کلی جامعه در روند توسعه و حرکت به سوی یک وضعیت نسبتاً مطلوب اقتصادی - اجتماعی باید از دوران انتقالی گذر کند. این دوران نیازمند به تلاش و جدیت بیشتر و احتراز از مصرف‌گرایی در جهت تأمین منابع سرمایه گذاری است.

در ده سال گذشته کل هزینه‌های مصرفی جامعه (مصرف خصوصی + مصرف دولتی) به طور متوسط سالانه ۲ درصد تنزل نموده است. ترکیب هزینه‌های مصرفی در مقطع (۱۳۵۶-۶۷) نشان می‌دهد که هزینه مصرف خصوصی سالانه ۱/۲ درصد و هزینه مصرف دولتی معادل ۳/۸ درصد

- ۴-۱-۳- جلب مشارکت مردم به تأمین قسمتی از هزینه ارائه خدمات عمومی.
- ۵-۱-۳- تکمیل و اجرای نظام مالیاتی در جهت توزیع منطقی تر درآمد و ثروت.
- ۶-۱-۳- کاهش بار مالی هزینه‌های دولتی از طریق انتقال پاره‌ای از وظایف موجود به بخش غیردولتی.

۲-۳- خط‌مشی‌های اساسی :

- ۱-۲-۳- کاهش سطح پوشش خدمات دولتی آموزش (عمومی، فنی و حرفه‌ای و عالی) از طریق انتقال قسمتی از آن به بخش غیردولتی و استفاده از منابع صرفه‌جویی شده جهت ارتقاء کیفیت خدمات ارائه شده به دانش‌آموزان و دانشجویان تحت پوشش.
- ۲-۲-۳- تعدیل هزینه‌های جاری مربوط به کمک زیان شرکتها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت.
- ۳-۲-۳- تعدیل هزینه جاری دستگاههایی که امکان کسب درآمد دارند.
- ۴-۲-۳- کاهش تدریجی تعداد پرسنل مشاغل پشتیبانی بخش دولتی و استفاده از مبالغ صرفه‌جویی شده جهت افزایش حقوق و مزایای کادر تخصصی.
- ۵-۲-۳- استفاده مطلوب از امکانات تولید و صدور نفت خام کشور در جهت افزایش درآمدهای ریالی و ارزی ناشی از آن و همچنین انجام سرمایه‌گذاریهای لازم جهت افزایش ظرفیتهای موجود در این زمینه.
- ۶-۲-۳- ارتقاء سطح کوشش مالیاتی درخصوص مالیاتهای بر درآمد (به‌ویژه مالیات بر مشاغل، مالیات بر مستغلات و مالیات بر ثروت) از طریق بهبود روشهای جمع‌آوری مالیات و تدوین قوانین و مقررات لازم.
- ۷-۲-۳- تجدید نظر در نرخ خدمات و کالاهای دولتی هم‌زمان با ارتقاء کیفیت آنها در جهت افزایش نسبت درآمدهای حاصل از آن در تولید ناخالص داخلی.

۳-۳- هدفهای کمی (بودجه دولت)

- ۱-۳-۳- هزینه‌های دولت طی برنامه اول معادل ۲۸۹۶۵/۵ میلیارد ریال برآورد می‌گردد. از

این مبلغ ۲۰۷۷۶/۵ میلیارد ریال را هزینه‌های جاری و ۸۱۸۹ میلیارد ریال را هزینه‌های عمرانی تشکیل می‌دهد. رشد هزینه‌های جاری و عمرانی طی برنامه اول به‌طور متوسط سالانه به ترتیب ۶/۶ و ۱۷/۳ درصد می‌باشد. به‌علت رشد سریعتر هزینه‌های عمرانی سهم آن در کل هزینه‌های دولت از ۱۹/۴ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۲۸ درصد در سال ۱۳۷۲ افزایش خواهد یافت.

۲-۳-۳- درآمدهای دولت طی برنامه اول با رشد متوسط سالانه ۲۵/۱ درصد از ۲۰۹۸/۷ میلیارد ریال در سال ۱۳۶۷ به ۶۴۴۲/۱ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۲ افزایش خواهد یافت. از ۲۳۹۱۸ میلیارد ریال درآمدهای دولت در برنامه اول ۴۴/۸ درصد (۱۰۷۰۷ میلیارد ریال) را درآمدهای مالیاتی، ۲۴ درصد (۵۷۴۳ میلیارد ریال) را درآمد نفت و ۳۱/۲ درصد (۷۴۶۸ میلیارد ریال) را سایر درآمدهای دولت تشکیل می‌دهد.

۳-۳-۳- کسری بودجه دولت از حدود ۲۱۴۶/۷ میلیارد ریال در سال ۱۳۶۷ به ۹۲/۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۲ کاهش یافته و سهم آن در کل بودجه از ۵۱ درصد به ۱/۴ درصد تقلیل می‌یابد.

۴-۳-۳- با اعمال خط‌مشی‌های مذکور در بند (ج) نتایج زیر حاصل خواهد گردید:
- نسبت کل هزینه‌ها به تولید ناخالص داخلی از ۱۸/۶ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۱۷/۳ درصد در سال ۱۳۷۲ کاهش می‌یابد.

- نسبت کل درآمدها به تولید ناخالص داخلی از ۹ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۱۷ درصد در سال ۱۳۷۲ افزایش می‌یابد.

- نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی از ۴/۳ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۸/۴ درصد در سال ۱۳۷۲ افزایش خواهد یافت.

- نسبت کسری بودجه به تولید ناخالص داخلی از ۹/۶ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۰/۲ درصد در سال ۱۳۷۲ کاهش می‌یابد.

- بخشهای اجتماعی (آموزش، بهداشت و تأمین اجتماعی) در برنامه اول از اولویت خاصی برخوردار بوده و سهم هزینه‌های آنها در کل هزینه‌های دولت از ۳۲/۸ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۴۵/۷ درصد در سال ۱۳۷۲ افزایش می‌یابد.

- نسبت درآمدهای مالیاتی به هزینه‌های جاری از ۲۸/۸ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۶۷/۶ درصد در سال ۱۳۷۲ افزایش می‌یابد.

- نسبت هزینه‌های عمرانی به هزینه‌های جاری از ۲۴/۱ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۳۸/۹ درصد در سال ۱۳۷۲ افزایش می‌یابد.

- از کاهش هزینه‌های عمرانی به قیمت‌های ثابت جلوگیری شده و هزینه‌های مزبور در سال ۱۳۷۲ در سطحی معادل ۸۶ درصد بیشتر از سال ۱۳۶۷ قرار می‌گیرد.

- فصول منابع آب و کشاورزی، معدن، نفت و گاز از اولویت برخوردار بوده و سهم آنها در کل سرمایه‌گذاری از ۱۷/۵ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۲۳ درصد در سال ۱۳۷۲ افزایش می‌یابد.

- سهم اعتبارات فرهنگی و هنری در کل بودجه دولت از ۱/۴ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۱/۹ درصد در سال ۱۳۷۲ افزایش می‌یابد.

۴- حجم نقدینگی و نرخ تورم

۴-۱- نقدینگی:

همچنان که در بحث بودجه دولت گذشت در اثر اعمال سیاست‌های بودجه‌ای، کسری بودجه دولت که در سالهای اخیر به شدت افزایش یافته است از ۲۱۴۶ میلیارد ریال در سال ۱۳۶۷ به حدود ۹۲/۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۲ کاهش خواهد یافت. طبیعی است که در اثر اتخاذ این سیاست تبعات سوء اقتصادی وجود کسری بودجه که به شدت در سالهای گذشته اقتصاد را تحت تأثیر قرار داده است به تدریج در سالهای آتی کاهش می‌یابد.

حجم نقدینگی که عمدتاً در اثر افزایش بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی در پنج سال گذشته سالانه به طور متوسط ۱۵/۳ درصد رشد داشته در طی برنامه پنج‌ساله سالانه به طور متوسط به ۸/۲ درصد کاهش خواهد یافت به طوری که از ۲۳/۸ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۳/۵ درصد در سال ۱۳۷۲ تنزل می‌کند. حجم نقدینگی در طی سالهای برنامه براساس عوامل تعیین‌کننده عرضه پول به شرح ذیل برآورد شده است.

۴-۱-۱- خالص داراییهای خارجی: در طی سالهای برنامه خالص داراییهای خارجی معادل سال ۱۳۶۷ در سطح ۷۲۴ میلیارد ریال ثابت فرض شده است.

۴-۱-۲- خالص بدهی بخش دولتی: استقراض دولت از سیستم بانکی در طول سالهای برنامه به‌عنوان تغییرات خالص بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی منظور گردیده است. در مورد

استقراض شرکت‌های دولتی چنین فرض شده است که افزایش سالانه بدهی آنها برابر با افزایش سالانه مجموع سپرده‌های بخش دولتی نزد سیستم بانکی باشد.

با فرض فوق خالص بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی از ۱۱۶۷۶/۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۶۷ به ۱۷۴۸۹/۲ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۲ افزایش خواهد یافت که نشان‌دهنده رشد سالانه‌ای به طور متوسط معادل ۸/۴ درصد می‌باشد.

۳-۱-۴- وامها و تسهیلات اعطایی به بخش غیردولتی: این متغیر براساس جمع سرمایه‌گذاری برآورد شده در برنامه برای بخش غیردولتی مورد محاسبه قرار گرفته. به طوری که حدود ۴۷/۸ درصد از آن باید از محل منابع مالی سیستم بانکی تأمین گردد. میزان تسهیلات پرداختی سالانه به بخش غیردولتی در جدول مربوط به تصویر سرمایه‌گذاری ثابت در طی برنامه اول نشان داده شده است.

با توجه به نتایج محاسبات بندهای الف تا ج، حجم نقدینگی به‌عنوان تابعی از تغییرات خالص داراییهای خارجی، خالص بدهی بخش دولتی و بدهی بخش خصوصی به سیستم بانکی محاسبه گردیده است. در نتیجه رشد حجم نقدینگی برای سالهای برنامه به شرح ذیل برآورد می‌شود.

$\frac{۱۳۶۸}{۱۰/۸}$	$\frac{۱۳۶۹}{۱۱/۷}$	$\frac{۱۳۷۰}{۹/۲}$	$\frac{۱۳۷۱}{۵/۹}$	$\frac{۱۳۷۲}{۳/۵}$	$\frac{\text{درصد رشد متوسط}}{۸/۲}$
---------------------	---------------------	--------------------	--------------------	--------------------	-------------------------------------

۲-۴- نرم توزم:

با توجه به نرخ رشد تولید ناخالص داخلی و حجم نقدینگی مورد پیش‌بینی در برنامه، رشد شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی از حدود ۲۸/۵ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۸/۹ درصد در سال ۱۳۷۲ کاهش خواهد یافت. روند مذکور نشان‌دهنده مهار تدریجی نرخ تورم نسبت به سالهای گذشته است.

۵- تجارت خارجی

۱-۵- صادرات:

میزان صدور روزانه نفت در برنامه پنج‌ساله از ۱۴۸۲ هزار بشکه در سال ۱۳۶۷ به ۲۲۹۳ هزار

بشکه در سال ۱۳۷۲ افزایش خواهد یافت. قیمت نفت با توجه به پیش‌بینی‌های به‌عمل آمده در صورت تحقق فروض پیش‌بینی در پنج سال آینده از ۱۴/۲ دلار در سال ۱۳۶۷ در ازای هر بشکه به ۲۱/۴ دلار در سال ۱۳۷۲ افزایش می‌یابد. بنابراین درآمد ارزی حاصل از صادرات نفت از حدود ۷۳۲۶ میلیون دلار در سال ۱۳۶۷ به ۱۷۹۰۷ میلیون دلار در سال ۱۳۷۲ بالغ خواهد شد. کل درآمد ارزی حاصل از صدور نفت در طی برنامه با احتساب ۶۳۷۶ میلیون دلار صادرات نفت جهت واردات فرآورده‌های نفتی و همچنین ۲۴۶۵ میلیون دلار جهت صادرات گاز مایع، نفتا، میعانات گازی و نفت کوره و ۲ میلیارد دلار درآمد حاصل از پیش‌فروش نفت خام معادل ۸۱۴۵۶ میلیون دلار برآورد می‌شود.

همچنین درآمدی معادل ۱۶۴۰ میلیون دلار از محل صادرات گاز طی دوره برنامه اول پیش‌بینی شده است که ناشی از صدور ۸/۲ میلیون مترمکعب در روز در سالهای ۱۳۶۹ و ۱۳۷۰ و ۱۶/۴ میلیون مترمکعب در روز در سالهای ۱۳۷۱ و ۱۳۷۲ می‌باشد.

از مسائل مهمی که در طی برنامه باید بدان توجه خاصی اعمال گردد مسأله افزایش و توسعه صادرات غیرنفتی است زیرا اگر ایجاد تنوع در منابع ارزی کشور در سالهای آتی اتفاق نیفتد آسیب‌پذیری اقتصاد از ارز نفت همچنان حفظ خواهد شد. بنابراین ضروری است که برای ایجاد هر چه بیشتر تعادل در واردات و صادرات غیرنفتی، قوانین و سیاستهای به‌خصوص مسأله نرخ برابری ارز به گونه‌ای تنظیم شوند تا امکان حداکثر صادرات غیرنفتی در بخشهایی چون کشاورزی و فرش، معدن و صنایع فراهم آید.

حجم صادرات غیرنفتی طی برنامه پنج‌ساله معادل ۱۷۸۳۶ میلیون دلار پیش‌بینی می‌شود. ارزش اقلام صادراتی بخشهای مذکور در جدول منابع و مصارف ارزی کشور نشان داده شده است. حجم دریافتهای ارزی کل کشور براساس پیش‌بینی‌های مربوط به ارز صادرات نفت و کالاهای غیرنفتی در طی برنامه پنج‌ساله و همچنین با در نظر گرفتن سایر دریافتهای ارزی به ۱۲۰۷۳۲ میلیون دلار بالغ خواهد گردید.

۲-۵- واردات:

حجم کل واردات کالا در سال ۱۳۶۷ که حدوداً معادل ۱۲ میلیارد دلار برآورد می‌گردد. در طی

پنج ساله برنامه اول روند افزایشی داشته به طوری که طی دوره ۱۳۶۸-۷۲ مجموعاً به ۱۱۴/۳ میلیارد دلار بالغ خواهد گشت. به علت ایجاد تنگناهای ارزی و لزوم تأمین نیازهای اساسی جامعه سهم واردات مصرفی در کل واردات در سالهای اخیر افزایش یافته است. در طی سالهای برنامه به علت رشد بخشهایی چون کشاورزی و صنایع مصرفی که تأمین کننده بخشی از نیازهای مصرفی جامعه می باشند سهم واردات مصرفی در کل واردات کالا کاهش و سهم واردات سرمایه ای و واسطه ای به علت رشد استفاده از ظرفیتهای موجود و همچنین انجام سرمایه گذاریهای جدید افزایش خواهد یافت. ترکیب مصارف ارزی در جدول مربوط به منابع و مصارف ارزی کشور نشان داده شده است. نکته مهم آنکه با توجه به لزوم تقویت بنیه دفاعی بعد از جنگ تحمیلی در چهارچوب سیاست خارجی کشور هزینه ارزی دفاعی، انتظامی و اطلاعاتی در طی برنامه پنج ساله معادل ۹۴۹۰ میلیون دلار در نظر گرفته شده است. طبیعی است که وجود یک تناسب منطقی بین هزینه های ارزی بخش دفاع و سایر هزینه ها به خصوص ارز تخصیص یافته به بخشهای تولیدی اقتصاد ضروری است و تداوم تقویت دفاع کشور بدون داشتن یک اقتصاد با بنیه های تولید داخلی رشد یافته در سالهای آتی امکان پذیر نخواهد بود. بدین ترتیب با در نظر گرفتن سایر مصارف ارزی جمع مصرف ارزی طی برنامه به ۱۲۰۷۳۲ میلیون دلار بالغ خواهد گردید.

۶- نیروی انسانی و اشتغال

۶-۱- هدفهای کیفی:

۶-۱-۱- تبدیل تدریجی مشاغل کم بازده به مشاغل مولد.

۶-۱-۲- کاهش بیکاریهای فصلی و بیکاریهای پنهان.

۶-۱-۳- ایجاد اشتغال مولد و کاهش تورم بی رویه کار در بخشهای خدماتی از طریق اتخاذ سیاستهای مناسب مالی، پولی، مالیاتی و تشریک مساعی با بخش خصوصی و حمایت از سرمایه گذاریهای تولیدی اشتغالزا در این بخش.

۶-۱-۴- افزایش بهره وری کار از طریق بهبود شیوههای مدیریت و به کارگماری افراد در

پستهای اجرایی مرتبط.

۶-۱-۵- تأمین نیروی انسانی متخصص مورد نیاز مناطق و نواحی محروم کشور از طریق اتخاذ

- سیاستهای تشویقی و ایجاد انگیزه‌های مادی و معنوی لازم.
- ۶-۱-۶- کاربرد و بهره‌گیری از شیوه‌های متناسب تکنولوژی: در تولید و صنایع پایه و استراتژیک کاربرد تکنولوژی پیشرفته و در سایر موارد تکنولوژی کاربرد.
- ۶-۱-۷- توسعه و حمایت از مشاغل مولد با تأکید بر خود اشتغالی و تولیدات خانگی.

۶-۲- هدفهای کمی:

- ۶-۲-۱- ایجاد سالانه حدود ۳۹۴۰۰۰ شغل در طول برنامه.
- ۶-۲-۲- تقلیل نرخ بیکاری از ۱۵/۹ درصد فعلی به ۱۳/۴ درصد در انتهای برنامه.
- ۶-۲-۳- کاهش نسبت اشتغال فعالیت‌های خدماتی از ۴۷/۲ فعلی به ۴۵/۵ درصد در آخرین سال برنامه.
- ۶-۲-۴- افزایش بهره‌وری سرانه کار به میزان ۵/۲ درصد در سال.
- ۶-۲-۵- افزایش نسبت کارکنان علمی، فنی و تخصصی از ۹/۶ درصد فعلی به حدود ۱۰/۷ درصد در سال ۱۳۷۲.

۶-۳- سیاستها و خط‌مشی‌ها:

- ۶-۳-۱- استفاده متناسب از تکنولوژی و کارافزارها به گونه‌ای که هم متضمن ارتقای سطح اقتصادی و هم حداکثر بهره‌گیری از نیروی کار جامعه باشد.
- ۶-۳-۲- در جهت افزایش اشتغال، حمایت ویژه از صنایع و کارگاههای کوچک اشتغال‌زا.
- ۶-۳-۳- در راستای ایجاد اشتغال مولد از ورود آن گروه از کالاهای وارداتی که امکان ساخت آنها در داخل کشور امکان‌پذیر می‌باشد، بدون به وجود آوردن بحران ناشی از کمبود جلوگیری به عمل می‌آید.
- ۶-۳-۴- طرحها و پروژههای اشتغال‌زا در بخشهای آب و کشاورزی مخصوصاً عملیات مربوط به شبکه‌های آبیاری و زهکشی اراضی مورد توجه قرار گرفته و با اولویت بیشتر در برنامه منظور می‌گردد.
- ۶-۳-۵- اتخاذ روشها و سیاستهای تشویقی و انگیزشی برای جذب متخصصین در نواحی محروم.

۶-۳-۶- اتخاذ سیاستهای مالی، پولی، مالیاتی و تنظیم مقرراتی که در چهارچوب هدفهای توسعه کشور زمینه کاربرد منابع سرمایه‌ای بخش خصوصی را در امور تولیدی تسهیل کند.

۶-۳-۷- آموزش مدیران و به‌کارگماری افراد واجد تجربه و صلاحیت علمی در پستهای کلیدی.

۶-۳-۸- هدایت سرمایه‌های حاصل از کار ایرانیان در خارج از کشور به امور تولیدی و اتخاذ سیاستهای حمایتی از سرمایه‌گذارهای ایرانیان مقیم خارج در امور تولیدی کشور.

۶-۳-۹- حذف و جرح و تعدیل کلیه مقررات و ضوابطی که باعث انقباض بازار کار و عدم ایجاد اشتغال شده‌اند.

۶-۳-۱۰- گسترش همکاریهای فنی و مبادله نیروی کار به‌ویژه با کشورهای دوست و همجوار.

۶-۳-۱۱- متناسب کردن مزد و حقوق و دست‌مزدها با بهره‌وری کار و تلاش برای متعادل کردن درآمدها در بین بخشهای مختلف اقتصادی کشور.

۶-۳-۱۲- گسترش مطالعات در زمینه دست‌یابی به شیوه‌های کارآمد تولیدی و گسترش آموزشهای تخصصی، فنی و حرفه‌ای حین خدمت در هر سه بخش خصوصی، تعاونی و دولتی.

۶-۳-۱۳- انجام هر ساله طرح جاری جمعیت در مقاطع بین دو سرشماری عمومی کشور و آمارگیری نمونه‌ای سالانه نیروی انسانی و اشتغال به‌منظور اطلاع دقیق بر چند و چون تحولات جمعیت و بازار کار در کشور.

۶-۴- تحول نیروی کار

در طول این برنامه ۱/۸۸۴ میلیون نفر وارد بازار کار خواهند شد و بر اثر آن جمعیت فعال کشور در آخرین سال این برنامه به ۱۵/۴۹۵ میلیون نفر خواهد رسید.

میزان عمومی فعالیت (نسبت جمعیت فعال به کل جمعیت) از ۲۵/۸ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۲۵/۳ درصد در سال ۱۳۷۲ و میزان واقعی فعالیت (نسبت جمعیت فعال به جمعیت ده‌ساله و بیشتر) از ۳۸/۸ درصد کنونی به ۳۷/۴ درصد تنزل خواهد یافت.

تحول جمعیت، جمعیت فعال، شاغل و بیکار در طول

سالهای ۱۳۶۷-۱۳۷۲

(به هزار نفر)

سال	متغیرها
۱۳۶۷	۵۲۷۵۵
۱۳۷۲	۶۱۲۸۸
۱۳۶۷	۳۵۰۶۱
۱۳۷۲	۴۱۴۰۲
۱۳۶۷	۱۳۶۱۱
۱۳۷۲	۱۵۴۹۵
۱۳۶۷	۱۱۴۵۰
۱۳۷۲	۱۳۴۱۹
۱۳۶۷	۲۱۶۱
۱۳۷۲	۲۰۷۶

تحول میزان فعالیت، اشتغال و بیکاری

(درصد)

سال	متغیرها
۱۳۶۷	۲۵/۸
۱۳۷۲	۲۵/۳
۱۳۶۷	۳۸/۸
۱۳۷۲	۳۷/۴
۱۳۶۷	۸۴/۱
۱۳۷۲	۸۶/۶
۱۳۶۷	۱۵/۹
۱۳۷۲	۱۳/۴

۵-۶- تحول جمعیت شاغل ۶۷-۱۳۷۲

کاهش شدید سرمایه گذارهای تولیدی و دیگر نارساییهای عوامل تولیدی که در طول دهه گذشته منجر به پیدایش بیکاریهای آشکار و پنهان گسترده‌ای در اقتصاد ملی شده است و روند شتابان افزایش جمعیت کشور که به ازدیاد عرضه نیروی کار انجامیده است، از جمله عوامل بازدارنده بهره‌گیری تام و کامل از نیروی کار کشور در خلال این برنامه خواهند بود.

تولید ناخالص داخلی به قیمت عوامل در فاصله سالهای ۶۷-۱۳۷۲، ۵۰/۷ درصد و حجم جمعیت کشور ۱۶/۹ درصد افزایش خواهد یافت. عرضه جدید نیروی کار در این مدت ۱/۸۸۴ میلیون نفر خواهد بود، اما از آنجا که در حال حاضر (سال ۱۳۶۷) حدود ۲/۱۶۱ میلیون نفر از نیروی کار کشور بیکارند بنابراین، این بیکاران را نیز باید جزو متقاضیان شغل به حساب آورد. با اتکاء به حجم، الگوی سرمایه گذاری و ارزش افزوده بخشهای مختلف اقتصادی، مجموع امکانات جدید شغلی که در طی این برنامه، در همه بنیانهای اقتصادی کشور ایجاد خواهد شد از ۱/۹۶۹ میلیون نفر تجاوز نخواهد کرد. بنابراین میزان بیکاری اندکی تقلیل خواهد پذیرفت. به دلیل کاهش کم کاریها، استفاده از افراد متخصص در رشتههای متناسب شغلی و بهبود نظام مدیریت اقتصادی جامعه، بهره‌وری کار در طی این برنامه سالانه حدود ۵/۴ درصد افزایش خواهد یافت.

در خلال این برنامه، به دلیل بازسازی و ترمیم بنیانها و مراکزی که از جنگ تحمیلی آسیب دیده‌اند، بخش ساختمان و مسکن، صنایع و خدمات وابسته به آن، مهمترین نقش را در تکوین اشتغالهای جدید ایفاء خواهند کرد.

بر مبنای جهت‌گیریهای اقتصادی و سیاستهای اتخاذی، از روند بی‌رویه تمرکز نیروی کار در فعالیتهای خدماتی تا حدودی کاسته خواهد شد، ضریب تمرکز جمعیت شاغل در این‌گونه فعالیتها در آخرین سال برنامه از ۴۵/۵ درصد فراتر نخواهد رفت و ساختار شغلی جمعیت نسبت به وضع موجود به نحو محسوسی بهبود خواهد یافت.

تحول ساختار شغلی جمعیت کشور در فاصله سالهای ۶۷-۱۳۷۲

(درصد)

		سال	فعالیت‌های عمده اقتصادی
۱۳۷۲	۱۳۶۷		
۲۵/۴	۲۸/۴		کشاورزی
۲۹/۱	۲۴/۴		صنایع و معادن
۴۵/۵	۴۷/۲		خدمات
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰		جمع

اشتغال فعالیتهای ساختمانی و به تبع آن صنایع ساختمانی و امور خدماتی مرتبط فراهم خواهد آورد.

رشد و گسترش توأم فعالیتهای ساختمانی و صنعتی، از طریق جذب مازاد نیروی کار روستایی رونق فعالیتهای زراعی و بهویژه بالارفتن بازده و بهره‌وری تولیدی آنها را موجب خواهد شد، و با بسط و توسعه فعالیتهای خدماتی مرتبط نظیر حمل و نقل، بانکداری و فروش، تبلور و شکل‌گیری اشتغال مولد خدماتی را باعث خواهد گشت.

فعالتهای جنبی کشاورزی به‌ویژه صنایع سنتی خانگی که غالباً ارتباط تنگاتنگی با فعالیتهای کشاورزی و به‌خصوص فعالیتهای دامی دارد از جمله زمینه‌هایی است که می‌تواند هم در ایجاد اشتغالهای مولد و هم در ارتقاء اقتصاد روستایی کشور نقش عمده‌ای ایفاء کند.

در کنار این چشم‌انداز مثبت، عواملی همچون وابستگی بخش صنعت به مواد خام و کارافزارهای خارجی، مدیریت ضعیف تولیدی، کاربرد بسیار پایین‌تر از قابلیت‌های بالقوه بنگاههای تولیدی به‌ویژه در صنایع تحت پوشش دولت، از جمله موانع رشد اشتغالهای بخش صنعت و معدن در برنامه آتی توسعه کشور خواهند بود.

بر مبنای حجم سرمایه‌گذاری و روند ازدیاد تولیدات فعالیتهای صنعتی و سیاستهای اقتصادی متناسبی که اتخاذ می‌شود در طول این برنامه ۱۰۶/۱ میلیون شغل در فعالیتهای صنعتی پدیدار خواهد شد، سهم بخش صنعت و معدن از مجموع جمعیت شاغل کشور در فاصله سالهای ۶۷-۱۳۷۲ از ۱۲/۹ درصد به ۱۳/۷ درصد و سهم ساختمان و مسکن از ۱۰/۷ به ۱۴/۶ درصد ازدیاد خواهد یافت.

۳-۶-۶- خدمات

تشدید روند قهری شهرنشینی، و بسط خدمات وابسته به مؤسسات تولیدی منجمه در مورد فروش، ارزیابی، حمل و نقل، خدمات بانکی، تحقیقات تکنولوژیکی و اقتصادی و اجتماعی و بالاخره توسعه خدمات اجتماعی و رفاهی از جمله زمینه‌هایی هستند که موجب گسترش ظرفیتهای شغلی و خدماتی کشور در طول سالهای ۶۷-۱۳۷۲ خواهند شد و از آنجا که قرار است این توسعه بر فعالیتهای تولیدی متکی باشد بنابراین برخلاف گذشته این اشتغالها عمدتاً به‌صورت مولد خواهد بود، بازده سرانه نیروی کار به‌نحو چشمگیری ارتقاء خواهد یافت، کمااینکه متوسط

نرخ رشد بهره‌وری کارکنان خدماتی کشور در طول سالهای برنامه اول به ۴/۱ درصد در سال خواهد رسید.

در خلال سالهای این برنامه، رشد سریع جمعیت و ازدیاد خانوارهای کشور در نهایت باعث خواهد شد که دامنه پهناور خدمات اساسی کشور به وجه بسیار بارزی گسترش یابد. از این رو خدماتی نظیر آموزش و پرورش، بهداشت و درمان از جمله فعالیتهایی هستند که تحت تأثیر متغیر جمعیت فارغ از چگونگی تحولات فعالیتهای صنعتی و معدنی و کشاورزی رشد خواهند یافت. بجز بخش فروش و تا حدود زیادی حمل و نقل و خدمات خصوصی بقیه فعالیتهای خدماتی نظیر: بانکداری، بیمه، خدمات آموزشی و بهداشتی و درمانی و سایر خدمات اجتماعی عمدتاً بر عهده دولت است که در سالهای اخیر به دلیل مشکلات ناشی از جنگ، بوروکراسی حاکم بر نظام اداری و اجرایی کشور و ضعف نظام مدیریت، کارآیی و بهره‌وری بسیار ضعیفی داشته‌اند. گذشته از آن، در بسیاری از بخشهای خدماتی، حتی خدمات خصوصی نیز به دلیل رکود فعالیتهای تولیدی و ایجاد بازار سیاه، نیروی کار بیش از اندازه‌ای متمرکز شده‌اند که طبعاً بازده اقتصادی چندانی ندارند و بر این اساس از مظاهر اشتغال کاذبند.

با اتکاء به میزان سرمایه‌گذاری و الگوی رشد و سیاستهای اتخاذی، در طی این برنامه ۷۰۵ هزار شغل جدید در مجموع فعالیتهای خدماتی کشور ایجاد خواهد شد، به طوری که سهم آن در هرم شغلی جمعیت کشور از ۴۷/۲ درصد فعلی (سال ۱۳۶۷) به ۴۵/۱ درصد در سال پایانی این برنامه خواهد رسید.

با این رخدادهای، در کنار ۳۹۴ هزار شغل جدیدی که طی پنج سال آینده، هر ساله در اقتصاد کشور به وجود می‌آید، اولاً بخش وسیعی از مشاغل کاذب و کم‌کارهای آشکار حذف خواهد گردید، ثانیاً بافت و ترکیب اشتغال به سمت بخشهای تولیدی گرایش خواهد یافت و ثالثاً بهره‌وری نیروی کار روند صعودی به خود خواهد گرفت. به سخن دیگر افزون بر دستاوردهای کمتی، عمده‌ترین توفیق در این برنامه توسعه، نیل به یک ساختار متوازن و کارآمد شغلی خواهد بود.

د- هدفهای کمی کلان (برنامه توسعه)

- ۱- تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت سال ۱۳۶۷ رشد متوسطی معادل ۸/۱ درصد خواهد داشت و تولید سرانه به طور متوسط سالانه ۴/۹ درصد افزایش خواهد یافت.
- ۲- میزان سرمایه گذاری طی برنامه پنج ساله در مجموع معادل ۲۶۴۵۲ میلیارد ریال به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۶۷ خواهد بود و با توجه به حداکثر استفاده مطلوب از ظرفیتهای موجود و همچنین افزایش نسبت سرمایه گذاری به تولید ناخالص داخلی رشد سرمایه گذاری به طور متوسط سالانه معادل ۱۱/۶ درصد خواهد بود.
- ۳- درآمدهای دولت در طی برنامه به طور متوسط رشدی معادل ۲۵/۱ درصد داشته و از ۲۰۹۸/۷ میلیارد ریال در سال ۱۳۶۷ به ۶۴۴۲/۱ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۲ افزایش خواهد یافت. رشد متوسط درآمدهای مالیاتی ۲۶/۴ درصد، درآمد نفت ۱۵ درصد و سایر درآمدها معادل ۳۴ درصد برآورد می شود. سهم درآمدهای مالیاتی در کل درآمدها از ۴۷ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۴۹/۴ درصد در سال ۱۳۷۲، افزایش و همچنین سهم درآمدهای مالیاتی در تولید ناخالص داخلی از ۴/۳ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۸/۴ درصد در سال ۱۳۷۲ افزایش خواهد یافت.
- ۴- نسبت درآمدهای مالیاتی به هزینه‌های جاری از ۲۸/۸ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۶۷/۶ درصد در سال ۱۳۷۲ افزایش می یابد.
- ۵- کسری بودجه دولت از حدود ۲۱۴۶ میلیارد ریال در سال ۱۳۶۷ به ۹۲/۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۲ کاهش یافته و سهم آن در کل بودجه از ۵۱ درصد به ۱/۴ درصد تقلیل می یابد.
- ۶- سهم هزینه‌های عمرانی در کل هزینه‌های دولت از ۱۹/۴ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۲۸ درصد در سال پایانی برنامه افزایش می یابد.
- ۷- صادرات نفت و گاز در سال ۱۳۷۲ به ۱۹۲۰۰ میلیون دلار و جمع پنج ساله آن به ۸۳۰۹۶ میلیون دلار بالغ خواهد گردید.
- ۸- جهت ایجاد تنوع در منابع ارزی کشور حجم صادرات غیرنفتی در طی برنامه افزایش خواهد یافت. حجم صادرات غیرنفتی در طی پنج سال برنامه معادل ۱۷۸۳۶ میلیون دلار خواهد بود.
- ۹- نرخ باروری از ۶/۴ فعلی به ۴ در سال ۱۳۹۰ کاهش می یابد. در نتیجه نرخ رشد جمعیت از

۳/۲ درصد به ۲/۳ درصد در سال مذکور تقلیل می یابد و نرخ رشد جمعیت در سال ۱۳۷۲ به سطح ۳ درصد خواهد رسید.

۱۰- در برنامه پنج ساله با ایجاد سالانه حدود ۳۹۴ هزار شغل جدید، نرخ بیکاری به حدود ۱۴/۰ درصد تقلیل خواهد یافت. با توجه به اشتغال ایجاد شده و همچنین حجم فعالیتهای پیش بینی شده در طی برنامه، بهره وری سرانه نیروی کار هر ساله به میزان ۵/۲ درصد افزایش خواهد یافت.

۱۱- نرخ رشد حجم نقدینگی به علت کاهش شدید کسری بودجه دولت در طی برنامه روند نزولی داشته به طوری که از ۲۱ درصد در سال ۱۳۶۷ به ۳/۸ درصد در سال ۱۳۷۲ کاهش می یابد.

۱۲- با توجه به نرخ رشد تولید ناخالص داخلی و حجم نقدینگی مورد پیش بینی در برنامه، رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی از حدود ۲۸/۵ درصد در سال ۱۳۶۷، به ۸/۹ درصد در سال ۱۳۷۲ کاهش خواهد یافت.

ه - سیاستهای کلی

- ۱- تقویت پول ملی و کاهش رشد نقدینگی و کنترل تورم از طریق کاهش کسری بودجه.
- ۲- عدم کاهش سطح ارائه خدمات عمومی دولت نظیر اداره عمومی کشور، امور قضایی و حفظ امنیت، اداره روابط خارجی، دفاع از مرزها، خدمات آموزشی و بهداشتی و درمانی و تأمین هزینه های ذی ربط از طریق افزایش درآمدهای مالیاتی با تأکید بر مالیاتهای مستقیم و اختصاص درآمدهای حاصل از صادرات نفت به امر سرمایه گذاریهای مولد.
- ۳- کاهش هزینه های دولت از طریق جلب مشارکت مردم در ایجاد و اداره مؤسسات آموزشی و درمانی و همچنین تأمین هزینه های تأسیسات و خدمات شهرهای متوسط و بزرگ توسط ساکنان آنها.
- ۴- تغییر سیستم سهمیه بندی کالاها و اساسی به نحوی که سوبسیدهای پرداخت شده در چهارچوب نظام تأمین اجتماعی کشور به تدریج صرفاً متوجه افراد کم درآمد جامعه گردد.
- ۵- تغییر سیاست نرخ گذاری کالاها و خدمات، به نحوی که به تدریج قیمتهای تعادلی برای منابع اقتصادی به وجود آمده و در این راستا:

حقیقی خاص اعلام می‌نماید تا افراد حقیقی و حقوقی مختلف فرصت برابر برای استفاده از امکانات صادراتی و وارداتی را کسب کنند.

۸-۳- واحدهای تولید می‌توانند مواد اولیه و اقلام اختصاصی مورد مصرف خود را با نظارت دولت وارد نمایند.

۸-۴- واردات توسط بخش تعاونی و خصوصی بایستی با اولویت تأمین از طریق صادرات کالاهای غیرنفتی و یا خدمات انجام شود. دولت می‌تواند ارز حاصل از صادرات نفت خام و یا سایر منابع طبیعی در اختیار خود را با نرخی که تعیین خواهد نمود، در اختیار بخشهای تعاونی و خصوصی قرار دهد.

۸-۵- سیاست قیمت‌گذاری کالاهای وارداتی به نحوی تنظیم می‌گردد که ضمن حفظ استانداردهای مورد نظر در مورد کیفیت کالاها، در مواردی که قیمت کالاهای وارداتی کمتر از قیمت تولیدات داخلی باشد، با توجه به سیاست حمایتی دولت از محصولات کشاورزی و تولیدات صنعتی داخلی، قیمت در سطح قیمت‌های تعیین شده توسط دولت تثبیت و مابه‌التفاوت دریافت می‌گردد.

۸-۶- درصد معینی از تولیدات کالاهای غیرضروری صنعتی داخلی که ارز حاصل از صدور آن بیشتر از هزینه‌های ارزی مستقیم و غیرمستقیم برای تولید آنهاست، با توجه به ضوابط فوق برای صادرات اختصاص خواهد یافت ولو آنکه کل تولیدات در داخل قابل مصرف باشد.

۸-۷- در بازرگانی خارجی جهت حمایت از تولیدات صنایع داخلی به خصوص صنایع ماشین‌سازی و واسطه‌ای و برای تسریع در ایجاد یک ساخت صنعتی غیر وابسته ضمن جلوگیری تدریجی از ورود کالاهای صنعتی مصرفی به کشور هم‌زمان با رشد صنایع مادر و بنیادی بخشودگیهای حقوق گمرکی و سود بازرگانی کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای در طول برنامه به تدریج لغو می‌گردد. لغو بخشودگی شامل کالاهای واسطه‌ای مربوط به کشاورزی و تکنولوژیهای پیچیده که در افق برنامه اول قابل دسترسی نیستند، نخواهد بود. وضع سود بازرگانی در صورت لزوم اعمال محدودیتهای وارداتی به کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای و توسعه صنایع واسطه‌ای و ماشین‌سازی مورد حمایت قرار خواهد گرفت.

آن دسته از واحدهای تولیدی که فعالیت آنها در چهارچوب سیاست "توسعه صادرات" قرار

می‌گیرد مشمول این بند نبوده و از تسهیلات خاص گمرکی و بازرگانی جهت ورود مواد اولیه، قطعات یدکی و ماشین‌آلات برخوردار خواهند بود.

۸-۸- با توجه به نقش حیاتی توسعه صادرات غیرنفتی در ایجاد منابع جدید ارزی ضروری است جهت حفظ و ایجاد ثبات بیشتر در بهبود روند توسعه صادرات غیرنفتی سیاستها و مقررات لازم در جهت تضمین سود متناسب صادرکنندگان اتخاذ گردد تا از این طریق امکان ایجاد رقابت در بازارهای بین‌المللی برای کالاهای داخلی وجود داشته باشد.

دولت تسهیلات لازم برای صادرات کالاهای کشاورزی از قبیل اطلاعات مربوط به بازرگانی اطلاعات فنی و ارائه اعتبار را برای کشاورزان فراهم خواهد ساخت.

۸-۹- برای جلوگیری از قاچاق کالا در نقاط مرزی طبق ضوابط و مقررات به هموطنان مرزنشین اجازه صادرات و واردات کالاهای مجاز از طریق مناطق مرزی به خصوص مناطق جنوبی و شرقی کشور فراهم خواهد شد.

۸-۱۰- شرکتهای بیمه دولتی به منظور کمک به رشد صادرات غیرنفتی، کلیه کالاهای صادراتی را با شرایط آسان در مقابل خطرات احتمالی حمل و نقل، سرقت، مفقودشدن و غیره بیمه خواهند کرد.

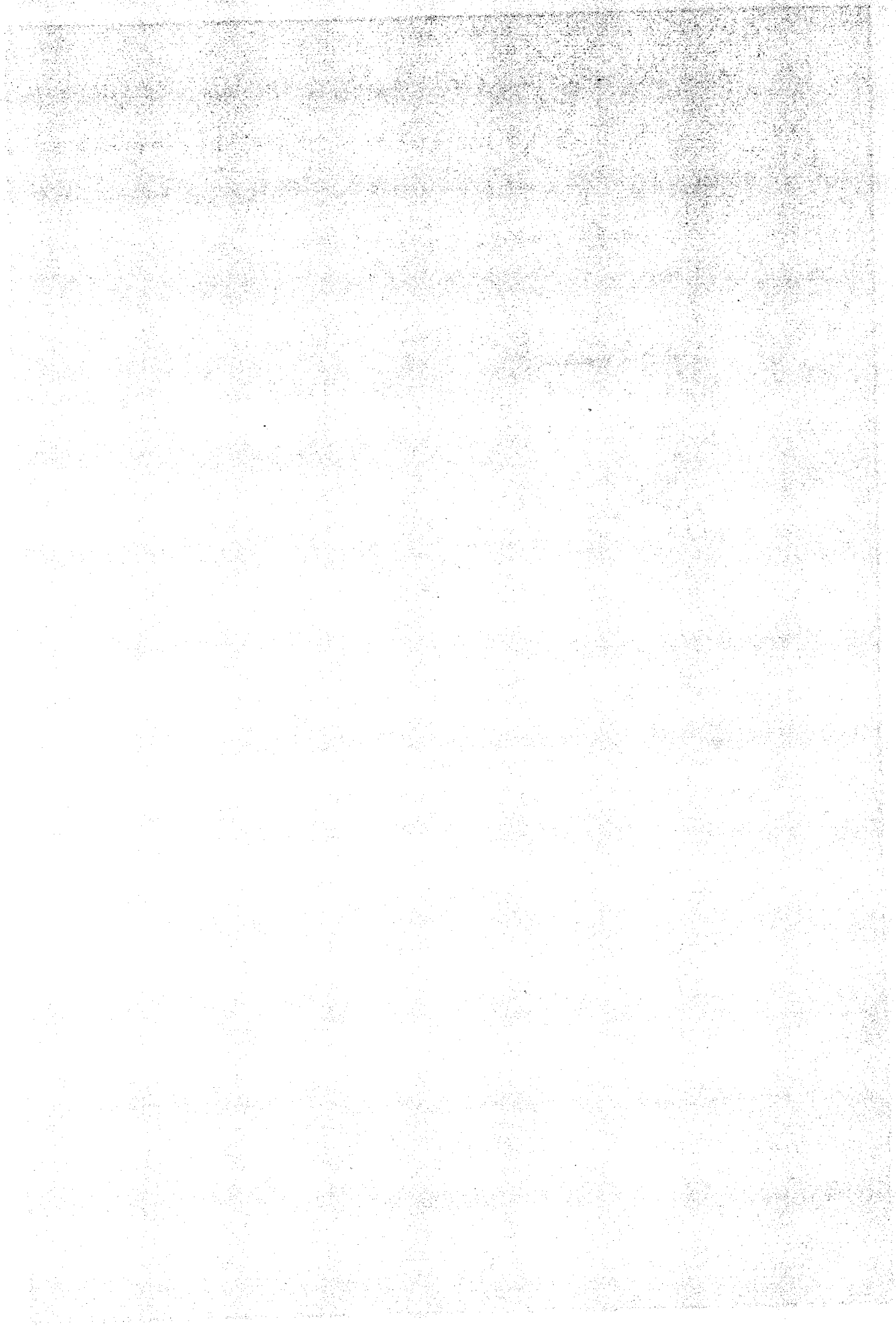
۹- پی‌ریزی گسترده در جهت برقراری ارتباط بنیادی مراکز تولید و تحقیقات صنعتی و کشاورزی و تربیت محقق و بهبود کیفیت تحقیقات از طریق ارتباط مراکز تحقیقاتی اعم از دولتی، تعاونی و خصوصی با دانشگاههای کشور و مراکز تحقیقاتی مشابه در کشورهای پیشرفته صنعتی و کشاورزی.

۱۰- تشکیل شرکتهای تعاونی تولیدی همچنان مورد حمایت دولت قرار خواهد داشت و شرکتهای تعاونی بسته به ماهیت فعالیت تولیدی خود مدت زمان معینی از حمایت دولت برخوردار خواهند بود و تا پایان فرصت مزبور می‌باید قادر به رقابت با بخشهای خصوصی و حفظ خود در بازار باشند.

۱۱- حذف تشکلهای انحصاری در تولید و توزیع کالا با تأکید بر جلوگیری از انحصار توزیع سهمیه کالاهای تولیدی بخش دولتی توسط اتحادیه‌های صنفی و ممانعت از دسترسی به سودهای کلان ناشی از وجود قیمت‌های دوگانه در اقتصاد کشور.

قسمت دوم :

جناور کلان

جدول شماره (۱) - ترکیب تولید ناخالص داخلی در برنامه پنج ساله (۱۳۶۸-۷۲)

(میلیارد ریال)

(به قیمت ثابت ۱۳۶۷)

شرح	۱۳۶۷ (برآورد)	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲	نرخ رشد متوسط (۱۳۶۸-۷۲)
۱- کشاورزی	۵۲۱۱	۵۴۳۰/۲	۵۶۷۷/۹	۶۰۲۶/۳	۶۴۵۴/۰	۷۰۰۰/۶	۶/۱
۲- نفت	۲۰۵۹	۲۵۰۰/۲	۲۷۴۱/۴	۲۸۳۳/۹	۳۱۵۵/۵	۳۲۵۰	۹/۵
۳- صنایع و معادن	۱۶۲۳/۶	۱۸۶۴/۰	۲۱۴۸/۷	۲۴۶۱/۶	۲۸۶۶/۰	۳۲۶۲/۰	۱۵/۰
۳-۱- صنعت	۱۴۱۴	۱۶۲۳	۱۸۳۴/۷	۲۰۸۹/۶	۲۴۱۵	۲۷۵۰	۱۴/۲
۳-۲- معدن	۲۰۹/۶	۲۴۱/۰	۳۱۴/۰	۳۷۲/۰	۴۵۱/۰	۵۱۲/۰	۱۹/۵
۴- آب و برق و گاز	۴۶۱	۴۹۰/۴	۵۲۵/۵	۵۸۷	۶۱۸/۴	۹۱۳/۹	۹/۱
۵- ساختمان	۱۲۳۴/۸	۱۵۹۳/۴	۱۸۴۴/۳	۲۰۷۲/۹	۲۲۸۱/۷	۲۴۲۸/۹	۱۴/۵
۶- خدمات	۱۲۱۴۰/۲	۱۲۷۵۷/۷	۱۳۶۶۳/۵	۱۴۶۵۰/۵	۱۵۶۸۱	۱۶۷۹۳/۷	۶/۷
۶-۱- حمل و نقل	۸۹۸/۴	۹۴۴/۵	۹۹۸/۲	۱۰۴۴/۳	۱۰۹۰/۴	۱۱۵۱/۸	۵
۶-۲- سایر خدمات	۱۱۳۴۱/۸	۱۱۸۱۳/۲	۱۲۶۶۵/۳	۱۳۶۰۶/۲	۱۴۵۹۰/۶	۱۵۶۴۱/۹	۶/۸۳
تولید ناخالص داخلی به قیمت عوامل*	۲۲۵۰۳/۳	۲۴۲۸۹/۵	۲۶۵۳۳/۰	۲۸۳۴۵/۹	۳۰۷۴۶/۷	۳۳۳۱۴/۶	۸/۱
تولید سرانه (هزار ریال)	۴۲۶/۴	۴۴۹/۷	۴۷۵/۷	۴۹۳/۱	۵۱۸/۲	۵۴۳/۱	۴/۹

* با کسر کارمزد احتسابی

جدول شماره (۲) - هزینه های مصرفی و سرمایه گذاری در برنامه پنج ساله (۱۳۶۸-۷۲)

(میلیارد ریال)

(به قیمت ثابت ۱۳۶۷)

شرح	۱۳۶۷	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲	رشد متوسط (۱۳۶۸-۷۲)
۱- هزینه های مصرف خصوصی	۱۳۲۱۶	۱۳۵۶۰	۱۴۱۹۱	۱۵۱۳۷	۱۶۲۴۵	۱۷۴۸۵	۵/۷
۲- هزینه مصرف دولتی	۲۸۹۰	۲۷۷۲	۳۰۲۱	۳۱۰۷	۳۲۶۹	۳۴۸۸	۳/۸
۳- سرمایه گذاری ناخالص داخلی	۲۲۶۸	۴۱۳۲	۵۴۵۱	۵۶۱۰	۵۵۹۶	۵۶۶۳	۱۱/۶
۳-۱- غیردولتی*	۱۷۳۹	۲۳۴۳	۲۷۴۲	۲۸۶۹	۲۹۱۷	۳۰۸۹	۱۲/۲
۳-۲- دولتی**	۱۵۲۹	۱۷۸۹	۲۷۰۹	۲۷۴۱	۲۶۷۹	۲۵۷۴	۱۰/۸

* غیردولتی شامل پس انداز خصوصی و سیستم بانکی

** دولتی شامل بودجه عمرانی و منابع بنگاه های دولتی

جدول شماره (۳) - تصویر سرمایه گذاری ثابت طی برنامه اول (۷۲-۱۳۶۸)

کد	بخش غیر دولتی		بخش دولتی		از محل منابع مؤسسات انتظامی و بازرگانی		از محل اعتبارات عمرانی		شرح
	انحصاری	اشتراکی	جمع	جمع	جمع	جمع	جمع	جمع	
	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	
۱۳۶۸/۱۷/۱۳	۱۸۶۲/۲	۳۳۳/۱	۱۳۶۸/۱۷/۱۳	۱۸۶۲/۲	۳۳۳/۱	۱۳۶۸/۱۷/۱۳	۱۸۶۲/۲	۳۳۳/۱	امور عمومی
									آمار و خدمات عمومی فنی
									اطلاعات و ارتباطات عمومی
									ساخته‌های و تأسیسات دولتی
									امور اجتماعی
									آموزش و پرورش عمومی
									فرهنگ و هنر
									بهداشت، درمان و تکلیف
									تأمین اجتماعی و بهداشتی
									گرمایش، برق و امور جوانان
									عمران شهرها
									عمران و توسعه روستاها
									تأمین مسکن
									حفاظت محیط زیست
									مسابقات چندمنظوره توسعه نواحی
									آموزش فنی و حرفه‌ای
									آموزش عالی
									تعمیرات
									امور اقتصادی
									کشاورزی و منابع طبیعی
									منابع آب
									بازار
									صنایع
									صنایع
									کاز
									مکان
									بازرگانی
									راه و ترابری
									پست و مخابرات
									جهانگردی
									سایر
									جمع

جدول شماره (۵) - خلاصه بودجه عمومی دولت

(میلیارد ریال)

رشد متوسط سالانه (درصد)	۱۳۷۲	۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۹	۱۳۶۸	۱۳۶۷ (عملکرد)	
							<u>درآمد</u>
۲۵/۱	۶۴۴۲/۱	۵۵۹۵/۴	۴۷۳۱/۷	۴۰۰۸/۸	۳۱۵۰/۰	۲۰۹۸/۷	درآمدهای مالیاتی
۲۶/۴	۳۱۸۰/۰	۲۵۹۲/۰	۲۰۹۷/۰	۱۶۸۸/۰	۱۱۵۰/۰	۹۸۶/۳	(مالیاتی مستقیم)
(۲۴/۲)	(۱۹۰۸/۰)	(۱۵۵۵/۰)	(۱۲۵۸/۰)	(۱۰۱۳/۰)	(۷۰۶/۰)	(۴۴۵/۹)	(مالیاتی غیر مستقیم)
(۳۰/۲)	(۱۲۷۲/۰)	(۱۰۳۷/۰)	(۸۳۹/۰)	(۶۷۵/۰)	(۳۴۴/۰)	(۳۲۰/۳)	درآمد نفت
۱۵/۰	۱۳۴۴/۰	۱۳۴۵/۴	۱۱۴۲/۳	۱۰۱۱/۳	۹۰۰/۰	۶۶۷/۹	سایر درآمدها
۳۴/۰	۱۹۱۸/۱	۱۶۵۸/۰	۱۴۸۲/۴	۱۳۰۹/۵	۱۱۰۰/۰	۴۴۴/۶	<u>پرداختها</u>
۹/۰	۶۵۳۴/۶	۶۳۳۶/۵	۶۰۶۵/۶	۵۵۸۰/۸	۴۴۴۸/۰	۴۲۴۵/۴	اعتبارات جاری
۶/۶	۴۷۰۴/۲	۴۴۸۲/۱	۴۲۳۶/۷	۳۹۳۳/۵	۳۳۲۰/۰	۳۳۱۹/۹	اعتبارات عمرانی
۱۷/۳	۱۸۳۰/۴	۱۸۵۴/۴	۱۸۲۸/۹	۱۶۵۷/۳	۱۰۱۸/۰	۸۲۵/۵	<u>کسری بودجه</u>
۲۶/۷	۹۲/۵	۷۴۱/۱	۱۳۴۳/۹	۱۵۷۲/۰	۱۳۹۸/۰	۲۱۴۶/۷	منابع تأمین کسری
۲۶/۷	۹۲/۵	۷۴۱/۱	۱۳۴۳/۹	۱۵۷۲/۰	۱۳۹۸/۰	۲۱۴۶/۷	برگشتی از پرداختهای سالهای گذشته
-۵/۴	۹۲/۵	۱۱۸/۱	۱۳۲/۹	۱۳۳/۰	۸۸/۰	۱۲۲/۳	استقراض از سیستم بانکی
-	.	۶۳۳/۰	۱۳۱۱/۰	۱۴۳۹/۰	۱۳۱۰/۰	۲۰۲۴/۵	

جدول شماره (۶) - تصویر اعتبارات جاری طی برنامه اول (۷۲-۱۳۶۸)

(مبالغ به میلیارد ریال)

جمع ۱۳۶۸-۷۲	۱۳۷۲	۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۹	۱۳۶۸	
۲۲۲۱/۳	۵۱۴/۳	۳۹۲/۹	۳۶۸/۹	۳۵۱/۳	۳۳۲/۹	امور عمومی
۳/۵	۱/۰	۱/۰	۰/۹	۰/۸	۰/۸	تنظیم روابط قوای سه گانه
۱۳/۱	۳/۲	۳/۰	۲/۸	۲/۷	۲/۴	قانونگذاری
۳۱/۵	۸/۰	۷/۸	۵/۵	۵/۵	۴/۷	اداره امور عمومی کشور
۳۱۰/۰	۷۰/۰	۶۷/۰	۶۴/۰	۵۹/۷	۴۹/۳	اداره امور قضایی، ثبتی و موقوفات
۱۲۲/۵	۲۶/۳	۲۵/۶	۲۴/۰	۲۵/۲	۲۱/۳	اجرای سیاست داخلی کشور
۱۲۵۰/۰	۲۸۰/۶	۳۷۱/۵	۲۶۳/۲	۲۵۵/۳	۱۷۹/۳	حفظ نظم و امنیت داخلی کشور
۳۷/۰	۸/۶	۸/۸	۱۰/۱	۱۱/۲	۸/۳	اداره روابط خارجی
۱۹۷/۲	۵۰/۴	۳۵/۰	۳۸/۵	۳۳/۹	۲۹/۴	اداره امور مالی
۶۵/۰	۱۳/۲	۱۳/۲	۱۳/۰	۱۳/۰	۱۲/۶	آمار و خدمات عمومی فنی
۱۹۲/۹	۳۴/۵	۳۲/۰	۳۹/۶	۳۷/۲	۲۹/۶	اطلاعات و ارتباطات جمعی
۲/۱	۰/۵	۰/۵	۰/۴	۰/۴	۰/۳	ساختمانها و تأسیسات دولتی
۳۴/۶	۸/۰	۷/۵	۶/۹	۶/۵	۵/۷	اداره امور نیروی کار
۳۲۲۵/۰	۶۵۲/۰	۶۵۲/۰	۶۵۲/۰	۶۵۱/۷	۶۱۷/۳	امور دفاعی
۱۰۳۰۲/۹	۲۵۳۷/۵	۲۲۸۶/۹	۲۰۷۹/۲	۱۸۶۸/۱	۱۵۳۱/۲	امور اجتماعی
۵۰۳۶/۶	۱۲۵۸/۱	۱۱۳۷/۲	۱۰۱۹/۲	۹۱۵/۱	۷۱۷/۰	آموزش و پرورش عمومی
۱۰۳/۰	۳۴/۸	۳۲/۷	۲۰/۷	۱۸/۸	۱۶/۰	فرهنگ و هنر
۱۹۶۳/۰	۴۸۸/۴	۴۴۰/۵	۴۰۰/۴	۳۵۱/۰	۲۸۳/۷	بهداشت، درمان و تغذیه
۱۷۸۲/۶	۴۰۵/۱	۳۷۸/۳	۳۵۵/۳	۳۳۱/۶	۳۱۳/۳	تأمین اجتماعی و بهزیستی
۷۰/۰	۱۶/۲	۱۵/۴	۱۴/۶	۱۳/۸	۱۰/۰	تربیت بدنی و امور جوانان
۱۶/۲	۳/۴	۳/۳	۳/۲	۳/۲	۲/۱	تأمین مسکن
۲۰/۳	۴/۷	۴/۴	۴/۱	۳/۷	۲/۴	حفاظت محیط زیست
۵/۰	۱/۰	۱/۰	۱/۰	۱/۰	۱/۰	عملیات چندمنظوره توسعه نواحی
۴۸۴/۶	۱۳۱/۷	۱۱۰/۷	۹۶/۲	۸۲/۱	۶۳/۹	آموزش فنی و حرفه‌ای
۶۴۹/۳	۱۵۵/۹	۱۴۳/۱	۱۳۱/۳	۱۲۰/۳	۹۸/۷	آموزش عالی
۱۷۰/۳	۴۸/۲	۴۰/۳	۳۳/۲	۲۷/۵	۲۱/۱	تحقیقات
۲۲۲۹/۵	۴۶۵/۴	۵۴۵/۵	۵۲۸/۵	۴۱۹/۱	۳۷۱/۰	امور اقتصادی
۳۳۱/۹	۷۹/۹	۷۲/۰	۶۶/۲	۵۹/۹	۵۳/۹	کشاورزی و منابع طبیعی
۴۰/۵	۸/۵	۹/۰	۹/۰	۸/۹	۵/۱	منابع آب
۴/۰	۰/۸	۰/۸	۰/۸	۰/۸	۰/۸	برق
۳۰/۲	۶/۸	۶/۳	۵/۹	۵/۸	۵/۴	صنایع
۴۴۶/۳	-	۱۱۲/۶	۱۳۷/۶	۱۰۵/۸	۹۰/۴	نفت
۱۸/۹	۵/۲	۴/۴	۳/۷	۳/۱	۲/۵	معادن
۱۰۷۳/۲	۳۰۴/۶	۲۸۰/۸	۲۴۶/۸	۱۷۸/۳	۶۲/۷	بازرگانی
۳۳۵/۱	۵۰/۴	۴۹/۰	۳۷/۶	۴۵/۲	۴۲/۹	راه و ترابری
۳۹/۳	۶/۱	۸/۰	۸/۸	۹/۷	۶/۸	پست و مخابرات
۹/۹	۳/۱	۲/۶	۲/۱	۱/۶	۰/۵	جهانگردی
۲۷۳۷/۷	۵۳۵/۰	۵۰۴/۸	۵۰۸/۱	۵۳۳/۲	۶۶۶/۶	سایر هزینه‌های جاری
(۲۲۲۵/۰)	(۴۴۹/۰)	(۴۱۹/۳)	(۳۲۲/۴)	(۳۳۴/۳)	(۵۰۰/۰)	(تقویت پنبه دفاعی)
۲۰۷۷۶/۵	۴۷۰۴/۲	۴۴۸۲/۱	۴۲۳۶/۷	۳۹۲۳/۵	۳۳۲۰/۰	جمع

جدول شماره (۷) - تصویر اعتبارات عمرانی طی برنامه اول (۷۲-۱۳۶۸)

(مبالغ به میلیارد ریال)

جمع ۱۳۶۸-۷۲	۱۳۷۲	۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۹	۱۳۶۸	
۵۱۹/۶	۱۰۲/۵	۱۰۹/۵	۱۱۹/۵	۱۲۶/۲	۶۱/۹	<u>امور عمومی</u>
۵۵/۴	۱۲/۷	۱۱/۷	۱۲/۴	۱۰/۴	۸/۲	آمار و خدمات عمومی فنی
۴۵/۰	۱۱/۱	۱۰/۰	۱۰/۰	۹/۰	۴/۹	اطلاعات و ارتباطات جمعی
۴۱۹/۲	۷۸/۸	۸۷/۸	۹۷/۱	۱۰۶/۸	۴۸/۸	ساختمانها و تأسیسات دولتی
۲۴۶۶/۴	۵۹۲/۷	۵۷۷/۰	۵۴۸/۴	۴۸۲/۷	۲۶۵/۶	<u>امور اجتماعی</u>
۸۰۰/۰	۲۰۵/۷	۱۹۳/۸	۱۸۴/۹	۱۵۴/۷	۶۰/۹	آموزش و پرورش عمومی
۳۷/۵	۸/۵	۹/۰	۹/۰	۷/۲	۳/۸	فرهنگ و هنر
۴۵۶/۰	۱۱۵/۲	۱۱۰/۰	۹۷/۵	۸۷/۵	۴۵/۸	بهداشت، درمان و تغذیه
۲۳/۱	۵/۶	۶/۱	۵/۴	۳/۶	۲/۴	تأمین اجتماعی و بهزیستی
۵۰/۰	۸/۰	۹/۵	۱۲/۱	۱۲/۰	۸/۴	تربیت بدنی و امور جوانان
۱۰۰/۹	۲۳/۲	۲۱/۵	۲۱/۱	۲۰/۸	۱۴/۳	عمران شهرها
۵۸/۰	۱۹/۰	۱۶/۰	۱۲/۵	۷/۵	۳/۰	عمران و نوسازی روستاها
۱۱۵/۶	۲۸/۴	۲۵/۶	۲۴/۱	۲۳/۹	۱۳/۶	تأمین مسکن
۲/۰	۰/۴	۰/۵	۰/۶	۰/۵	-	حفاظت محیط زیست
۲۵/۳	۵/۰	۵/۰	۵/۰	۵/۰	۵/۳	عملیات چندمنظوره توسعه نواحی
۲۰۰/۰	۴۵/۷	۴۶/۵	۴۸/۴	۳۷/۸	۲۱/۶	آموزش فنی و حرفه‌ای
۲۱۳/۷	۴۵/۰	۵۱/۲	۴۷/۸	۴۱/۳	۲۸/۴	آموزش عالی
۳۸۴/۳	۸۳/۰	۸۲/۳	۸۰/۰	۸۰/۹	۵۸/۱	تحقیقات
۴۰۰/۲/۸	۸۴۵/۶	۹۰۰/۵	۹۲۴/۷	۸۳۱/۲	۵۰۰/۸	<u>امور اقتصادی</u>
۷۸۷/۲	۲۱۰/۳	۱۸۵/۶	۱۷۲/۷	۱۳۴/۱	۸۴/۵	کشاورزی و منابع طبیعی
۷۸۷/۲	۱۸۴/۶	۱۷۹/۶	۱۷۲/۷	۱۶۸/۰	۸۲/۳	منابع آب
۱۷۱/۲	۳۴/۲	۳۴/۲	۴۱/۳	۴۴/۷	۱۶/۸	برق
۶۷۳/۶	۸۳/۶	۱۲۱/۳	۱۵۹/۷	۱۶۱/۷	۱۴۷/۳	صنایع
۲۸۹/۶	۷۲/۲	۷۹/۶	۶۹/۳	۴۷/۴	۲۱/۱	معادن
۲۵/۷	۰/۷	۵/۶	۷/۱	۷/۴	۴/۹	بازرگانی
۱۱۹۷/۳	۲۴۶/۲	۲۸۰/۰	۲۸۶/۱	۲۴۳/۳	۱۴۱/۷	راه و ترابری
۵۱/۵	۸/۷	۹/۵	۱۱/۰	۲۰/۶	۱/۷	پست و مخابرات
۱۹/۵	۵/۱	۵/۱	۴/۸	۴/۰	۰/۵	جهانگردی
۱۲۰۰/۲	۲۸۹/۶	۲۶۷/۴	۲۳۶/۳	۲۱۷/۲	۱۸۹/۷	<u>سایر هزینه‌های عمرانی</u>
(۳۵۰/۰)	(۶۰/۰)	(۷۰/۰)	(۷۰/۰)	(۸۱/۰)	(۶۹/۰)	(بازسازی و نوسازی مراکز جمعیتی - بازسازی مناطق و شهرها و روستاهای چنگزده و بمباران شده)
۸۱۸۹/۰	۱۸۳۰/۴	۱۸۵۴/۴	۱۸۲۸/۹	۱۶۵۷/۳	۱۰۱۸/۰	جمع

۱۳۶۸/۱۱/۱۶

جدول شماره (۸) - تصویر ترازنامه تلفیقی سیستم بانکی و شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی (۷۲-۱۳۶۸)

دوره و شناسنامه	۱۳۷۲	۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۹	۱۳۶۸	۱۳۶۷	۱۳۶۶	شرح
۸/۵	۱۷۴۸۹/۲	۱۷۲۰۱/۹	۱۵۳۲۷/۴	۱۴۸۹۳/۲	۱۳۱۲۳/۲	۱۱۵۷۵/۵	۹۱۷۵/۵	خالص داراییهای خارجی خالص بدهی بخش دولتی
۸/۷	۱۰۸۸۸/۲	۱۰۲۰۲/۲	۹۵۰۰/۷	۸۷۰۹/۵	۷۹۲۲/۲	۷۱۸۵/۴	۵۴۲۵/۴	بدهی بخش خصوصی
۸/۴	۲۹۱۱۱/۴	۲۸۱۲۸/۱	۲۵۸۷۲/۱	۲۳۳۲۵/۷	۲۱۷۷۹/۴	۱۸۵۸۵/۹	۱۵۲۸۸/۹	جمع
۸/۳	۲۲۷۰۵/۹ (۳/۵)	۲۱۹۳۹/۹ (۵/۹)	۲۰۷۲۵/۲ (۹/۲)	۱۸۹۷۴/۸ (۱۱/۷)	۱۵۹۸۷/۹ (۱۰/۸)	۱۵۳۲۸/۹ (۲۱)	۱۲۵۵۸/۲ (۱۸/۱)	حجم نقدینگی
-	۸/۹	۱۱/۴	۱۴/۳	۱۵/۸	۲۰/۵	۲۸/۵	۲۸/۵	رشد شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی

جدول شماره (۹) - منابع و مصارف ارزی کشور طی برنامه اول (۷۲-۱۳۶۸)

مصارف			منابع	
میلیون دلار			میلیون دلار	شرح
جمع	عمرانی	جاری		
۱۱۴,۳۳۲	۶۲,۱۳۲	۵۲,۲۰۰	۸۳,۰۹۶	صادرات نفت و گاز و فرآورده‌های نفتی
۸,۶۰۰	۸۳۰۰	۳۰۰	۷۲,۶۱۵	صادرات نفت خام
(۱,۵۰۰)	(۱,۵۰۰)	(-)	۱,۶۳۰	صادرات گاز
(۷,۱۰۰)	(۶,۸۰۰)	(۳۰۰)	۶,۳۷۶	صادرات نفت جهت واردات فرآورده
۳,۱۴۰	۲,۰۰۰	(۱۴۰)	۲,۳۶۵	صادرات گاز مایع، نفت، میعانات گازی و نفت کوره
(۳,۰۰۰)	(۳,۰۰۰)	(-)	۱۷,۸۳۶	صادرات کالاهای غیرنفتی
(۱,۱۴۰)	(۱,۰۰۰)	(۱۴۰)		
۳۳,۷۲۸	۱۴,۱۲۸	۱۹,۶۰۰	۲,۰۲۳	صادرات کالاهای کشاورزی
(۷,۰۰۰)	(۷,۰۰۰)	(-)	۹,۰۰۰	صادرات کالاهای صنعتی
(۲۶,۷۲۸)	(۷,۱۲۸)	(۱۹,۶۰۰)	۲,۴۰۰	صادرات فرش
۲,۹۰۰	۲,۰۵۰	۸۵۰	۱,۳۰۰	صادرات محصولات معدنی
(۲۰۰)	(۲۰۰)	(-)	۱۱۲	صادرات مواد دارویی
(۲,۷۰۰)	(۱,۸۵۰)	(۸۵۰)		
۱۴,۷۲۶	۸,۳۵۰	۶,۳۷۶		نفت و فرآورده‌های نفتی
۱,۸۰۰	۱,۸۰۰	-	۲,۸۰۰	گاز
۳۵۰	۳۵۰	-	۳۵۰	مسکن
۶,۳۳۰	۵۸۰۰	۳۳۰	۲,۳۵۰	برق
۳,۳۰۰	۳,۳۸۷	۹۱۳		راه و ترابری
۲۵۰	۱۵۰	۱۰۰	۲,۶۰۰	عمران شهرها
۲,۴۰۰	۲,۲۱۰	۱۹۰		پست و مخابرات
(۳۰۰)	(۳۰۰)	(-)		ارز موضوع تبصره (۲۹) قانون برنامه اول
(۲,۱۰۰)	(۱,۹۱۰)	(۱۹۰)	۴۰۰	(سایر)
۵۵۰	۵۳۷	۱۳		انرژی اتمی
۱۹,۵۳۰	۱,۱۲۰	۱۸,۳۲۰	۷,۵۰۰	بازرگانی
۱,۳۹۰	۸,۰۰۰	۱,۳۹۰		دفاعی، انتظامی، امنیتی و اطلاعاتی
۱۵۱	۵۶	۹۵	۳,۰۰۰	آموزش و پرورش عمومی
۱۲۰	۸۵	۳۵		آموزش فنی و حرفه‌ای
۶۰۰	۱۱۰	۳۹۰	۱,۵۰۰	آموزش عالی
۴۰۰	۳۰۰	۱۰۰		تحقیقات
۲۰۶	۱۴	۱۹۲	۲,۰۰۰	فرهنگ و هنر
۲,۱۲۹	۵۷۰	۱,۵۵۹		بهداشت و درمان
۱۰۰	۲۸	۷۲		تأمین اجتماعی و بهداشتی
۳۵۰	-	۳۵۰		اداره روابط خارجی
۵۷	۲۱	۳۶		تربیت بدنی
۷۴۰	۳۶۴	۳۷۶		اطلاعات و ارتباطات جمعی
۳۰	-	۳۰		هواشناسی
۳۰	۲	۲۸		جهانگردی
۵	-	۵		حفاظت محیط زیست
۴۰۰	۴۰۰	-		بازسازی
۴,۵۰۰				واردات خدمات
۹۰۰				پرداخت‌های ارزی حساب سرمایه
۱,۰۰۰				در اختیار رئیس جمهور
۱۲۰,۷۳۲			۱۲۰,۷۳۲	جمع منابع

جدول شماره (۱۰)

تحول اشتغال در بخشهای مختلف اقتصادی ۱۳۶۷-۷۲

(به هزار نفر)

اشتغال جدید	۱۳۷۲	۱۳۶۷	بخشهای اقتصادی
۱۵۸	۳۴۱۱	۲۳۵۳	۱- کشاورزی
۱۱۰.۶	۳۹۰.۳	۲۷۹۷	۲- صنایع و معادن:
(۳۴۲)	(۱۸۲۲)	(۱۴۸۰)	صنعت و معدن
(۴۳)	(۱۴۰)	(۹۷)	آب و برق و گاز
(۷۲۱)	(۱۹۴۱)	(۱۲۲۰)	ساختمان
۷۰.۵	۶۱۰.۵	۵۴۰.۰	۳- خدمات:
(۱۸۶)	(۱۰۷۷)	(۸۹۱)	خدمات عمدهفروشی و خردهفروشی
			رستوران و هتلداری
(۱۱۰)	(۷۸۱)	(۶۷۱)	خدمات حمل و نقل، ارتباطات و انبارداری
(۳۹)	(۱۴۲)	(۱۰۳)	خدمات مالی، بیمه، ملکی و حقوقی
(۳۷۰)	(۴۱۰.۵)	(۳۷۳.۵)	خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی
۱۹۶۹	۱۳۴۱۹	۱۱۴۵۰	جمع کل

جدول شماره (۱۱)

رشد و تحول بهره‌وری سرانه کار ۱۳۶۷-۷۲

(بهره‌وری به هزار نفر)

متوسط رشد سالانه (درصد)	بهره‌وری سرانه (به قیمت ثابت سال ۵۳)		بخشهای اقتصادی
	۱۳۷۲	۱۳۶۷	
۴/۹	۲۳۰	۱۸۱	۱- کشاورزی
۴/۸	۴۱۹	۳۳۳	۲- صنایع و معادن:
(۱۱/۰)	(۳۷۲)	(۲۲۰)	صنعت و معدن (بدون نفت)
(۱/۴)	(۱۰۶۰)	(۹۹۰)	آب و برق و گاز
(۴/۳)	(۹۵)	(۷۷)	ساختمان
۴/۱	۳۳۳	۲۷۲	۳- خدمات:
(۲/۰)	(۱۹۲)	(۱۷۴)	حمل و نقل
(۴/۴)	(۳۵۴)	(۲۸۶)	سایر خدمات
۵/۲	۳۳۳	۲۵۸	جمع کل

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده و پنجاه و دو تبصره منضم به قسمتهای ۱ و ۲ و پیوست شماره ۱ در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ پانزدهم بهمن ماه یک هزار و سیصد و شصت و هشت مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۶۸/۱۱/۱۱ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

رئیس مجلس شورای اسلامی

مهدی کروبی

۱۳۶۸ - ۱۳۷۲					۱۳۷۲					۱۳۷۱					۱۳۷۰					۱۳۶۹					۱۳۶۸				
جمع	سپتیم بانکی	پس انداز خصوصی	منابع نگاههای دولتی	بودجه عمرانی	جمع	سپتیم بانکی	پس انداز خصوصی	منابع نگاههای دولتی	بودجه عمرانی	جمع	سپتیم بانکی	پس انداز خصوصی	منابع نگاههای دولتی	بودجه عمرانی	جمع	سپتیم بانکی	پس انداز خصوصی	منابع نگاههای دولتی	بودجه عمرانی	جمع	سپتیم بانکی	پس انداز خصوصی	منابع نگاههای دولتی	بودجه عمرانی	جمع	سپتیم بانکی	پس انداز خصوصی	منابع نگاههای دولتی	بودجه عمرانی
۷۲۲/۶	۵۱/۰	۱۵۲/۰	-	۵۱۹/۶	۱۵۲/۳	۱۲/۸	۳۸/۰	-	۱۰۲/۵	۱۶۰/۳	۱۲/۸	۳۸/۰	-	۱۰۹/۵	۱۷۰/۳	۱۲/۸	۳۸/۰	-	۱۱۹/۵	۱۷۶/۸	۱۲/۶	۳۸/۰	-	۱۲۶/۲	۶۱/۹	-	-	-	۶۱/۹
۵۵/۲	-	-	-	۵۵/۲	۱۲/۷	-	-	-	۱۲/۷	۱۱/۷	-	-	-	۱۱/۷	۱۲/۲	-	-	-	۱۲/۲	۱۰/۲	-	-	-	۱۰/۲	۸/۲	-	-	-	۸/۲
۲۳۸/۰	۵۱/۰	۱۵۲/۰	-	۲۵/۰	۶۱/۹	۱۲/۸	۳۸/۰	-	۱۱/۱	۶۰/۸	۱۲/۸	۳۸/۰	-	۱۰/۰	۶۰/۸	۱۲/۸	۳۸/۰	-	۱۰/۰	۵۹/۶	۱۲/۶	۳۸/۰	-	۹/۰	۲/۹	-	-	-	۲/۹
۴۱۹/۲	-	-	-	۴۱۹/۲	۷۸/۷	-	-	-	۷۸/۷	۸۷/۸	-	-	-	۸۷/۸	۹۷/۱	-	-	-	۹۷/۱	۱۰۶/۸	-	-	-	۱۰۶/۸	۲۸/۸	-	-	-	۲۸/۸
۱۲۰۳۸/۹	۲۸۹۹/۵	۶۲۲۲/۶	۲۶۸/۲	۲۲۶۶/۲	۳۱۷۷/۸	۱۰۵۷/۲	۱۲۲۵/۱	۱۰۲/۶	۵۹۲/۷	۳۰۲۸/۰	۱۰۱۲/۴	۱۳۳۶/۶	۱۰۰/۰	۵۷۷/۰	۲۸۸۸/۲	۹۷۳/۰	۱۲۷۲/۶	۹۲/۲	۵۲۸/۲	۲۶۹۲/۱	۹۳۶/۰	۱۱۸۲/۹	۹۰/۵	۲۸۲/۷	۲۲۴۰/۸	۸۶۸/۷	۱۰۲۵/۴	۸۱/۱	۲۶۵/۶
۹۰۸/۸	۸۷/۱	۲۱/۷	-	۸۰۰/۰	۲۳۵/۵	۲۳/۸	۶/۰	-	۲۰۵/۷	۲۲۱/۶	۲۲/۳	۵/۵	-	۱۹۳/۸	۲۰۹/۹	۲۰/۰	۵/۰	-	۱۸۴/۹	۱۷۲/۷	۱۶/۰	۲/۰	-	۱۵۲/۷	۶۷/۱	۵/۰	۱/۲	-	۶۰/۹
۳۵۵/۵	۱۴۲/۰	۱۷۲/۰	-	۳۷/۵	۸۸/۰	۲۶/۰	۲۲/۵	-	۸/۵	۸۸/۵	۳۶/۰	۲۳/۵	-	۹/۰	۸۸/۵	۳۶/۰	۲۳/۵	-	۹/۰	۸۶/۷	۳۶/۰	۲۳/۵	-	۷/۲	۳/۸	-	-	-	۲/۸
۶۲۲/۵	۲۸/۰	۱۵۸/۵	-	۲۵۶/۰	۱۵۶/۶	۶/۵	۳۴/۹	-	۱۱۵/۲	۱۵۱/۲	۶/۵	۳۴/۷	-	۱۱۰/۰	۱۳۹/۳	۶/۵	۳۵/۳	-	۹۷/۵	۱۲۲/۹	۵/۰	۳۲/۲	-	۸۷/۵	۷۰/۵	۳/۵	۲۱/۲	-	۲۵/۸
۷۲۳/۶	-	۷۰۰/۵	-	۲۳/۱	۲۲۳/۲	-	۲۱۷/۶	-	۵/۶	۱۷۴/۹	-	۱۶۸/۸	-	۶/۱	۱۵۱/۳	-	۱۲۵/۹	-	۵/۲	۱۱۵/۲	-	۱۱۱/۸	-	۳/۶	۵۸/۸	-	۵۶/۴	-	۲/۴
۵۵/۲	۵/۲	-	-	۵۰/۰	۱۱/۸	۳/۸	-	-	۸/۰	۱۰/۹	۱/۴	-	-	۹/۵	۱۲/۱	-	-	-	۱۲/۱	۱۲/۰	-	-	-	۱۲/۰	۸/۲	-	-	-	۸/۲
۹۸۵/۹	-	۸۸۵/۰	-	۱۰۰/۹	۲۳۳/۲	-	۲۱۰/۰	-	۲۳/۲	۲۱۱/۵	-	۱۹۰/۰	-	۲۱/۵	۱۹۶/۱	-	۱۷۵/۰	-	۲۱/۱	۱۸۰/۸	-	۱۶۰/۰	-	۲۰/۸	۱۶۴/۳	-	۱۵۰/۰	-	۱۲/۳
۷۲/۵	-	۱۶/۵	-	۵۸/۰	۲۳/۸	-	۴/۸	-	۱۹/۰	۱۹/۶	-	۳/۶	-	۱۶/۰	۱۵/۸	-	۳/۳	-	۱۲/۵	۱۰/۶	-	۳/۱	-	۷/۵	۴/۷	-	۱/۷	-	۳/۰
۹۳۳۶/۲	۲۲۹۲/۱	۲۲۸۲/۹	۲۲۳/۷	۱۱۵/۶	۲۰۰۲/۱	۹۷۰/۰	۹۰۶/۹	۹۶/۸	۲۸/۴	۱۹۴۰/۶	۹۳۱/۶	۸۸۹/۲	۹۴/۲	۲۵/۶	۱۸۷۰/۴	۸۹۴/۲	۸۶۳/۲	۸۸/۹	۲۴/۱	۱۸۰/۷	۸۶۳/۵	۸۲۸/۸	۸۵/۵	۲۳/۹	۱۷۲۱/۵	۸۳۴/۸	۷۹۴/۸	۷۸/۳	۱۳/۶
۲/۰	-	-	-	۲/۰	۰/۴	-	-	-	۰/۴	۰/۵	-	-	-	۰/۵	۰/۶	-	-	-	۰/۶	۰/۵	-	-	-	۰/۵	-	-	-	-	-
۲۵/۳	-	-	-	۲۵/۳	۵/۰	-	-	-	۵/۰	۵/۰	-	-	-	۵/۰	۵/۰	-	-	-	۵/۰	۵/۰	-	-	-	۵/۰	۵/۳	-	-	-	۵/۳
۲۳۷/۰	۲۱/۴	۵/۵	۱۰/۱	۲۰۰/۰	۵۶/۹	۵/۸	۱/۴	۲/۰	۳۵/۷	۵۵/۵	۵/۲	۱/۳	۲/۵	۲۶/۵	۵۷/۳	۵/۰	۱/۲	۲/۵	۲۸/۴	۴۶/۶	۵/۰	۱/۳	۲/۵	۳۷/۸	۲۲/۷	۰/۴	۰/۱	۰/۶	۲۱/۶
۲۸۲/۴	۶۸/۷	-	-	۲۱۳/۷	۵۶/۲	۱۱/۲	-	-	۲۵/۰	۶۲/۳	۱۱/۱	-	-	۵۱/۲	۵۸/۷	۱۰/۹	-	-	۴۷/۸	۵۱/۸	۱۰/۵	-	-	۴۱/۳	۵۳/۲	۲۵/۰	-	-	۲۸/۴
۳۹۹/۹	۱/۰	-	۱۴/۶	۳۸۴/۳	۸۷/۱	۰/۳	-	۳/۸	۸۳/۰	۸۵/۹	۰/۳	-	۳/۲	۸۲/۳	۸۳/۲	۰/۴	-	۲/۸	۸۰/۰	۸۳/۴	-	-	-	۸۰/۹	۶۰/۳	-	-	-	۵۸/۱
۱۳۳۶۴/۲	۲۲۹۲/۵	۱۶۷۰/۷	۵۱۹۸/۳	۲۰۰۲/۸	۲۲۲۱/۵	۵۷۷/۰	۳۴۸/۹	۹۵۰/۰	۸۲۵/۶	۲۹۰۷/۲	۵۳۶/۳	۳۷۸/۳	۱۰۹۲/۱	۹۰۰/۵	۳۰۵۵/۴	۵۶۶/۵	۳۸۵/۱	۱۱۷۹/۱	۹۲۴/۷	۲۸۵۴/۰	۴۶۴/۲	۳۵۲/۶	۱۲۰۵/۸	۸۳۱/۲	۱۸۲۶/۳	۳۴۸/۳	۲۰۵/۸	۷۷۱/۴	۵۰۰/۸
۲۸۶۸/۰	۱۲۲۵/۷	۷۲۶/۳	۱۲۸/۸	۷۸۷/۲	۷۳۱/۹	۳۰۵/۵	۱۸۲/۶	۳۳/۵	۲۱۰/۳	۶۸۹/۵	۲۹۹/۷	۱۷۸/۵	۳۵/۷	۱۸۵/۶	۶۳۹/۸	۲۸۶/۵	۱۵۶/۱	۲۴/۵	۱۷۲/۷	۴۵۵/۹	۱۸۸/۲	۱۱۰/۴	۲۳/۲	۱۳۳/۱	۳۵۰/۹	۱۴۵/۸	۶۸/۷	۲۱/۹	۸۴/۵
۱۱۲۰/۴	۱۸۲/۲	۱۲۲/۰	۲۷/۸	۷۸۷/۲	۲۶۸/۸	۴۶/۰	۳۱/۰	۷/۲	۱۸۴/۶	۲۷۰/۳	۲۸/۰	۳۵/۰	۷/۷	۱۷۹/۶	۲۴۸/۳	۲۳/۴	۲۷/۵	۲/۷	۱۷۲/۷	۲۳۱/۲	۳۴/۵	۲۴/۱	۲/۶	۱۶۸/۰	۱۰۱/۸	۱۱/۵	۴/۴	۳/۶	۸۲/۳
۱۵۷۱/۶	-	۱۰/۰	۱۳۹۰/۲	۱۷۱/۲	۳۸۱/۵	-	۲/۰	۳۴۵/۳	۳۴/۲	۳۷۰/۴	-	۲/۰	۳۳۴/۲	۳۴/۲	۳۲۹/۰	-	۲/۰	۲۸۵/۷	۴۱/۳	۲۸۳/۳	-	۲/۰	۲۳۶/۶	۴۴/۷	۲۰۷/۴	-	۲/۰	۱۸۸/۶	۱۶/۸
۱۹۳۲/۲	۴۴۶/۶	۳۲۰/۱	۴۹۱/۹	۶۷۳/۶	۱۶۸/۲	۶/۷	۴/۸	۷۳/۱	۸۳/۶	۳۰۴/۷	۵۳/۵	۳۸/۴	۹۱/۵	۱۲۱/۳	۴۵۲/۶	۱۱۰/۵	۷۹/۲	۱۰۳/۲	۱۵۹/۷	۵۲۶/۸	۱۳۹/۴	۹۹/۹	۱۲۵/۸	۱۶۱/۷	۴۷۹/۹	۱۳۶/۵	۹۷/۸	۹۸/۳	۱۴۷/۳
۱۳۰/۰	-	-	۱۳۰/۰	-	۱۳۰/۷	-	-	۱۳۰/۷	-	۲۷۴/۰	-	-	۲۷۴/۰	-	۳۳۰/۲	-	-	۳۳۰/۲	-	۲۹۵/۳	-	-	۳۹۵/۳	-	۱۷۰/۸	-	-	۱۷۰/۸	-
۶۴۰/۴	-	-	۶۴۰/۴	-	۱۲۸/۷	-	-	۱۲۸/۷	-	۱۳۲/۷	-	-	۱۳۲/۷	-	۱۶۱/۱	-	-	۱۶۱/۱	-	۱۳۰/۶	-	-	۱۳۰/۶	-	۸۷/۳	-	-	۸۷/۳	-
۵۳۷/۰	۷۵/۷	۵۰/۰	۱۲۱/۷	۲۸۹/۶	۱۶۶/۹	۳۰/۰	۱۸/۰	۴۶/۷	۷۲/۲	۱۵۰/۶	۲۲/۰	۱۴/۰	۳۵/۰	۷۹/۶	۱۱۸/۳	۱۴/۰	۱۰/۰	۲۵/۰	۶۹/۳	۷۷/۴	۹/۰	۶/۰	۱۸/۰	۴۷/۴	۲۳/۸	۰/۷	۲/۰	-	۲۱/۱
۲۳۵/۳	۲۰۶/۵	۸۸/۵	۱۳/۶	۲۵/۷	۷۷/۲	۵۱/۱	۲۱/۹	۳/۵	۰/۷	۸۲/۱	۵۱/۱	۲۱/۹	۳/۵	۵/۶	۸۳/۶	۵۱/۱	۲۱/۹	۳/۵	۷/۱	۸۴/۳	۵۱/۱	۲۱/۹	۲/۹	۷/۴	۸/۱	۲/۱	۰/۹	۰/۲	۴/۹
۱۶۶۲/۰	۲۷۰/۹	۲/۰	۱۸۹/۸	۱۱۹۷/۳	۴۱۷/۶	۱۱۶/۷	۱/۱	۵۳/۶	۲۴۶/۲	۳۵۹/۶	۴۱/۱	۱/۰	۳۷/۵	۲۸۰/۰	۳۶۲/۴	۴۰/۱	۱/۰	۳۵/۲	۲۸۶/۳	۲۹۸/۱	۲۱/۳	۰/۹	۳۳/۶	۲۴۳/۳	۲۲۴/۳	۵۱/۷	-	۳۰/۹	۱۴۱/۷
۹۲۳/۵	-	-	۸۹۲/۰	۵۱/۵	۱۳۶/۲	-	-	۱۲۷/۷	۸/۷	۱۵۹/۸	-	-	۱۵۰/۳	۹/۵	۲۱۷/۰	-	-	۲۰۶/۰	۱۱/۰	۲۵۸/۸	-	-	۲۳۸/۲	۲۰/۶	۱۷۱/۵	-	-	۱۶۹/۸	۱/۷
۴۵۳/۰	۸۳/۷	۳۲۹/۸	-	۱۹/۵	۱۱۳/۶	۲۱/۰	۸۷/۵	-	۵/۱	۱۱۳/۵	۲۰/۹	۸۷/۵	-	۵/۱	۱۱۳/۱	۲۰/۹	۸۷/۲	-	۴/۸	۱۱۲/۳	۲۰/۹	۸۷/۲	-	۲/۰	۰/۵	-	-	-	۰/۵
۱۲۰۰/۲	-	-	-	۱۲۰۰/۲	۲۸۹/۶	-	-	-	۲۸۹/۶	۲۶۷/۴	-	-	-	۲۶۷/۴	۲۳۶/۳	-	-	-	۳۳۶/۳	۲۱۷/۲	-	-	-	۲۱۷/۲	۱۸۹/۷	-	-	-	۱۸۹/۷
۲۹۳۱۶/۴	۷۳۹۳/۰	۸۰۶۷/۳	۵۶۶۶/۸	۸۱۹۰/۰	۶۳۲۲/۲	۱۶۶۷/۲	۱۸۱۲/۰	۱۰۵۲/۶	۱۸۳۰/۴	۶۳۶۲/۹	۱۵۶۳/۵	۱۷۵۲/۹	۱۱۹۲/۱	۱۸۴۵/۴	۶۳۵۰/۲	۱۵۵۲/۳	۱۶۹۵/۷	۱۲۷۳/۳	۱۸۲۸/۹	۵۹۲۲/۱	۱۴۱۳/۰	۱۵۷۵/۵	۱۲۹۶/۳	۱۶۵۷/۳	۴۳۱۸/۷	۱۳۱۷/۰	۱۲۳۱/۲	۸۵۲/۵	۱۰۱۸/۰

۱ امور عمومی
 ۲ اما رو خدمات عمومی فنی
 ۳ اطلاعات و ارتباطات جمعی
 ۴ ساختمانها و تاسیسات دولتی
 ۵ آموزش و پرورش عمومی
 ۶ فرهنگ و هنر
 ۷ بهداشت ۱ درمان و تغذیه
 ۸ تامین اجتماعی و بهداشتی
 ۹ تربیت بدنی و مورجوانان
 ۱۰ عمران شهرها
 ۱۱ عمران و تاسیسات روستاها
 ۱۲ تامین مسکن
 ۱۳ حفاظت محیط زیست
 ۱۴ عملیات چند منظوره توسعه نواحی
 ۱۵ آموزش فنی و حرفه‌ای
 ۱۶ آموزش عالی
 ۱۷ تحقیقات
 ۱۸ کشاورزی و منابع طبیعی
 ۱۹ منابع آب
 ۲۰ برق
 ۲۱ منابع
 ۲۲ نفت
 ۲۳ گاز
 ۲۴ معادن
 ۲۵ بازرگانی
 ۲۶ راه و ترابری
 ۲۷ پست و مخابرات
 ۲۸ جهاتگردی